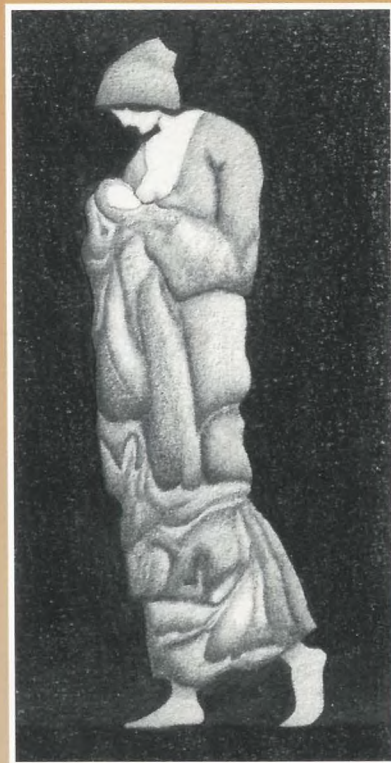

ΕΛΕΥΘΕΡ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΕΠΙΣΗΜΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΩΝ ΜΑΙΩΝ - ΜΑΙΕΥΤΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ • ΤΟΜΟΣ 3ος • ΤΕΥΧΟΣ 1ο
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 1998

Pampers

Premiums EXTRA

Απαλά σαν
την αγκαλιά σας

SOFT
SYSTEM

Απαλότητα μέσα κι έξω με το Soft System

Στην αγκαλιά σας το μωράκι σας είναι ήρεμο και χαρούμενο. Όπως κάθε φορά που νοιώθει γύρω του την απαλότητα. Γι' αυτό του αρέσουν τα Pampers Premiums, που με το Soft System το αγκαλιάζουν απαλά, μέσα κι έξω.

Εύκολες αλλαγές με τις ταινίες "άνοιξε κλείσε"
Όπως όλα τα Pampers, τα Pampers Premiums έχουν τις ταινίες "άνοιξε κλείσε" για πιο εύκολες αλλαγές και το νέο επαναστατικό κάλυμμα Extra Unisex, που απορροφάει γρήγορα την υγρασία στο εσωτερικό της πάνας και την εμποδίζει να επιστρέψει στο δερματάκι του μωρού σας, ακόμα και κάτω από πίεση.

Τρυφερή προστασία Pampers

Το μωράκι σας λατρεύει την αίσθηση απαλότητας στο δέρμα του. Και τα Pampers Premiums Extra Unisex με Soft System το προστατεύουν απαλά. Όπως η αγκαλιά σας.

Απαλά ελαστικά
πλαινά και ταινίες
"άνοιξε κλείσε"
για γρήγορες και
εύκολες αλλαγές

Αδιάβροχο, απαλό, εξωτερικό
κάλυμμα με αίσθηση σαν βαμβάκι

Υπέρ-απαλό ελαστικό ζωνάκι γύρω από
τη μέση, κοντά στο δερματάκι του μωρού

Pampers Premiums Extra Unisex. Για πιο στεγνά, πιο χαρούμενα μωρά.

ΕΛΕΥΘΡ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΕΠΙΣΗΜΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΩΝ ΜΑΙΩΝ - ΜΑΙΕΥΤΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ

Διευθύνεται από το Δ. Σ. του Συλλόγου Επιστημόνων Μαιών - Μαιευτών Αθηνών
με τη συνεργασία των λοιπών Σ.Ε.Μ.

Ιδιοκτήτης: **Σ.Ε.Μ.Α.**, Αριστείδου Παππά 2 - 115 21 ΑΘΗΝΑ - Τηλ.: 64.65.691 (Fax)

Εκδότης: **Α. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ**, Κεφαλληνίας 47 - 112 57 ΑΘΗΝΑ

Τηλ.: 88.10.848 - Fax: 82.35.371

Υπεύθυνη κατά το νόμο: **ΕΛΕΝΗ ΣΑΜΑΡΙΤΑΚΗ**, Πρόεδρος Σ.Ε.Μ.Α.

Β΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ - ΤΟΜΟΣ 3ος, ΤΕΥΧΟΣ 1ο, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 1998

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΣ: Ομότιμος Καθηγητής Μαιευτικής-Γυναικολογίας Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.
ΣΟΦΑΤΖΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ: Διευθυντής Τμήματος Νεογνολογίας Μαιευτηρίου «Ελενα Ελευθερίου Βενιζέλου».
ΜΑΝΟΥΡΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΣ: Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Δ.Σ. του Σ.Ε.Μ.Α.
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΕΦΕΤΕΙΑΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ
ΤΣΙΤΣΙΛΩΝΗ-ΛΟΥΛΙΑ ΜΑΡΙΑ: R.M., S.C.M., M.T.D., τέως Διδάσκουσα Μ.Μ.Η.
ΦΩΤΙΟΥ-ΣΟΥΡΜΠΗ ΣΟΦΙΑ: Τέως Προϊσταμένη Τμήματος Μαιευτικής Τ.Ε.Ι. Αθήνας.
ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ: Μαία.
ΜΠΑΚΕΑ ΝΙΚΗ: Μαία.
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ: Μαία.
ΠΑΤΣΟΥΡΑΚΟΥ ΕΥΘΥΜΙΑ: Μαία.
ΤΣΙΛΙΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ: Μαία.
ΧΑΤΖΙΔΟΥ ΕΛΕΝΗ: Μαία.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

- Ανακοινώσεις του Σ.Ε.Μ.Α. 4
- Πρόσκληση διεξαγωγής αρχαιρεσιών για την ανάδειξη νέου Δ.Σ. 5
- Πεπραγμένα Διοικητικού Συμβουλίου κατά το 1997 6
- Ομιλία της Προέδρου του Σ.Ε.Μ.Α. στο Forum των Δελφών 9
- Μητρικός Θηλασμός - Νέα απ' όλο τον Κόσμο 11
- Παρουσία συζύγων στον τοκετό: Απόψεις και επιπτώσεις γυναικών, συζύγων και μαιευτήρων 16
- Γυναίκες, Απασχόληση και Ισότητα των Φύλων στην Ευρωπαϊκή Ένωση 22
- 8 Μαρτίου: Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας (Ποίηση) 28
- Στη μνήμη της Αντωνίας Παναγιώτου 29
- Λαογραφικό Λεξικό της Ελληνίδας Μαμής 30
- Όταν εκεί επάνω! 35
- Ανοιχτό Ταχυδρομείο - Οδηγίες για συγγραφείς 41
- Ανακοινώσεις προσεχών Συνεδρίων 42

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Οι απόψεις των συγγραφέων δεν εκφράζουν απαραίτητα τις απόψεις της Συντακτικής Επιτροπής.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ - ΠΑΡΑΓΩΓΗ: «ΑΚΙΔΑ» Α. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ - ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ
Κεφαλληνίας 47 - 112 57 ΑΘΗΝΑ - Τηλ.: 88.10.848 - Fax: 82.35.371
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΔΙΟΝ. ΠΡΙΦΤΗΣ & ΥΙΟΙ Ο.Ε., Σωνιέρου 6 - 104 38 ΑΘΗΝΑ - Τηλ.: 52.32.323

Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΚΑΤΟΡΘΩΘΗΚΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΓΕΝΗ ΧΟΡΗΓΙΑ ΤΗΣ
«ΠΡΟΚΤΕΡ ΚΑΙ ΓΚΑΜΠΛ ΕΛΛΑΣ»

Γνωστοποίηση

Στις 18 Φεβρουαρίου 1998, στο ξενοδοχείο "PRESIDENT", Λεωφόρος Κηφισίας αριθμός 43, πραγματοποιήθηκε η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση του Συλλόγου Μαιών-Μαιευτών Αθηνών. Ακολούθησε το κόψιμο της πίτας για το καλό του καινούργιου χρόνου και αντηλλάγησαν ευχές.

Η συμμετοχή των μελών δεν ήταν αθρόα, αλλά υπήρξε ενδιαφέρον στις συζητήσεις για τα προβλήματα που απασχολούν τον κλάδο μας, όπως το θέμα με τα κλιμάκια για τις εργαζόμενες συναδέλφους στο Δημόσιο Τομέα.

Επίσης, συζητήθηκαν οι επερχόμενες εκλογές για την ανάδειξη του νέου Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου. Για το θέμα αυτό θα ενημερωθείτε στην ειδική ανακοίνωση, που υπάρχει στο παρόν τεύχος.

Ανακοίνωση

5η Μαΐου Παγκόσμια Ημέρα της Μαίας

Την 5η Μαΐου 1998, ημέρα Τρίτη και από ώρα 17.00 μ.μ. έως 20.00 μ.μ., ο Σύλλογος Επιστημόνων Μαιών-Μαιευτών Αθηνών θα πραγματοποιήσει εκδήλωση στα γραφεία του (οδός Αριστείδου Παππά 2, Τηλ.: 64.65.691), για τον εορτασμό της Παγκόσμιας Ημέρας της Μαίας.

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ: Κάθε Σ.Ε.Μ. να γιορτάσει με το δικό του τρόπο αυτή την ημέρα και να μας ενημερώσει για την εκδήλωση, που θα έχει πραγματοποιήσει.

Το Δ.Σ. του Σ.Ε.Μ.Α.

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Έχοντες υπ' όψιν:

1. Την από 21-1-98 απόφαση του Δ.Σ. του Συλλόγου Επιστημόνων Μαιών-Μαιευτών Αθηνών, στην οποία ορίσθηκε ως ημέρα διεξαγωγής αρχαιρεσιών η 10η Μαΐου 1998 προς ανάδειξη:
  - α. Οκτώ (8) μελών του Διοικητικού Συμβουλίου.
  - β. Τριών (3) τακτικών και τριών (3) αναπληρωματικών μελών του Πειθαρχικού Συμβουλίου.
2. Τις διατάξεις του από 15/28-12-1955 Β.Δ. "περί Συλλόγου Επιστημόνων Μαιών", όπως τροποποιήθηκε με το υπ' αριθμ. 206/1966 Β.Δ. και ισχύει τώρα,

ΚΑΛΟΥΜΕ

1. Τις Μαίες και τους Μαιευτές, που έχουν τα νόμιμα προσόντα (έχουν εγγραφεί στο Μητρώο του Συλλόγου μέχρι και τις 10/5/1996) και επιθυμούν να εκλεγούν για τα πιο πάνω αξιώματα, όπως μέχρι την 4η Μαΐου 1998 υποβάλλουν στον Σύλλογο Επιστημόνων Μαιών-Μαιευτών τα υπό των άνω Β.Δ. απαιτούμενα για τους υποψηφίους του Δ.Σ., ως και τα για τους υποψηφίους του Πειθαρχικού Συμβουλίου δικαιολογητικά.
2. Όλα τα μέλη του Συλλόγου Επιστημόνων Μαιών-Μαιευτών Αθηνών, τα οποία είναι εγγεγραμμένα στο Μητρώο του Συλλόγου μέχρι και τις 10 Μαρτίου 1998 και έχουν εκπληρώσει τις προς τον Σύλλογο οικονομικές υποχρεώσεις τους μέχρι και του έτους 1998,

σε Γενική Συνέλευση την 10η Μαΐου 1998, ημέρα Κυριακή και ώρα 5.20' π.μ. (ώρα έναρξης αρχαιρεσιών), στα γραφεία του Συλλόγου, οδός Αρ. Παππά 2, για την:

- α. Εκλογή οκτώ (8) μελών του Διοικητικού Συμβουλίου και
- β. Τριών (3) τακτικών μετά τριών (3) αναπληρωματικών μελών του Πειθαρχικού Συμβουλίου.

Η Πρόεδρος

Ελένη Σαμαριτάκη

Η Γραμματέας

Αικατερίνη Δαλιάνη

Περίληψη των σπουδαιότερων στοιχείων από τα Πεπραγμένα του Διοικητικού Συμβουλίου κατά το 1997

24/1/1997. αρ. πρωτ. 14

- Πήραμε έντυπο υλικό από τη Διεθνή Συνομοσπονδία Μαιών (ICM), που αναφερόταν στον εορτασμό της "Παγκόσμιας Ημέρας της Μαίας".

20/2/1997. αρ. πρωτ. 23

- Ο Σ.Ε.Μ.Α. δέχεται αίτημα του Συνδικαλιστικού Συλλόγου "ΛΗΔΑ", να κάνει χρήση των γραφείων του Σ.Ε.Μ.Α. για συνέλευση και εκλογές. Το αίτημα γίνεται δεκτό.

6/3/1997

Γίνεται η 1η Τακτική Συνεδρίαση του Δ.Σ.

- Αποφασίζεται να προσληφθεί νέος επισπράκτορας για τις συνδρομές των μελών, οι οποίες, δυστυχώς, ανέρχονται στο ποσό των 35.000.000 δρχ. (τριάντα πέντε εκατομμύρια).
- Το συγκεκριμένο θέμα έχει απασχολήσει σοβαρά το Δ.Σ. και προτίθεται να προβεί στην εφαρμογή της Νομοθεσίας, που προβλέπει ότι η συνδρομή είναι υποχρεωτική. Ευτυχώς, για τη λειτουργία του Συλλόγου έχουμε την οικονομική συνδρομή της Εταιρείας "PROCTER & GAMBLE", η οποία, με ό,τι προβλέπεται από το νόμο, εξακολουθεί να μας ενισχύει.

20/3/1997

Γίνεται η 2η Τακτική Συνεδρίαση του Δ.Σ.

- Αποφασίζεται να γίνει ένα πρόγραμ-

μα για τον Computer, για την εγκατάσταση και τήρηση λεπτομερούς αρχείου του Μητρώου του Σ.Ε.Μ.Α.

- Συζητείται το θέμα της Επετηρίδας των Μαιών για διορισμό στα ΤΕΛ, όσων κατέχουν πτυχίο Παιδαγωγικής Τεχνικής Σχολής (ΠΑ-ΤΕΣ).

21/4/1997. αρ. πρωτ. 57

- Η κ. Θέμις Ζάχου, Διευθύντρια Νεογυνηολογικού Τμήματος του Περιφερειακού Γενικού Νοσοκομείου-Μαιευτηρίου "ΕΛΕΝΑ ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ", ζητάει από το Σύλλογο τη συνεργασία του, για την πραγματοποίηση Σεμιναρίου για το Μητρικό Θηλασμό στο Π.Γ.Νοσοκομείο-Μαιευτήριο "ΕΛΕΝΑ ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ".

21/4/1997

Γίνεται η 3η Τακτική Συνεδρίαση του Δ.Σ.

- Έχει ετοιμασθεί το υλικό που χρειάζεται για τις ομιλίες στα σχολεία. Ετοιμάζεται σχετικό έγγραφο για να ζητηθεί η έγκριση από το Υπουργείο Παιδείας.
- Αποφασίζεται η συνεργασία με την κ. Θ. Ζάχου για το Σεμινάριο Μητρικού Θηλασμού, που θα γίνει στις 12-17 Μαΐου 1997 στο Π.Γ.Ν.-Μαιευτήριο "ΕΛΕΝΑ ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ".

10/5/1997

- Γίνεται ο εορτασμός της "Παγκόσμιας Ημέρας της Μαίας" στα γραφεία του Συλλόγου, όπως ήδη αναφέραμε σε

προηγούμενο τεύχος του περιοδικού μας "ΕΛΕΥΘΩ".

26/5/1997, αρ. πρωτ. 78

- Συμπληρώθηκε ερωτηματολόγιο που αφορούσε τις μαίες, το οποίο είχε στείλει η Διεθνής Συνομοσπονδία Μαιών (ICM).

28/5/1997

- Στην εκπομπή του ANTENA "ΚΕΝΤΡΙ", εμφανίστηκαν οι μαίες κ. κ. Αικατερίνη Δαλιάνη και Χρυσάνθη Καρέλου, Γραμματέας η πρώτη και μέλος του Δ.Σ. η δεύτερη, καθώς και η κ. Σοφία Φωτίου, προϊσταμένη του Τμήματος Μαιευτικής του Τ.Ε.Ι. Αθήνας, και η κ. Ελευθερία Δημοπούλου, μέλη του Συλλόγου μας. Το θέμα ήταν: "Οι γυναίκες στα 20 και στα 40, στη μητρότητα και στο επάγγελμα".

2/6/1997

Γίνεται η 4η Τακτική Συνεδρίαση του Δ.Σ.

- Η κ. Σοφία Φωτίου, Καθηγήτρια Εφαρμογών, προϊσταμένη του Τμήματος Μαιευτικής του Τ.Ε.Ι. Αθήνας, ενημερώνει το Δ.Σ. ότι θα έχει συνάντηση (ανεπίσημη) με το Υπουργείο Παιδείας, για θέματα μαιών στην εκπαίδευση και στο επάγγελμα. Ο Σύλλογος συζήτησε μαζί της τα προβλήματα και ελπίζει σε επιτυχία.

- Ο μαιευτής κ. Χρήστος Παπαχρήστος, μέλος του Δ.Σ., προτείνει τη δημιουργία σήματος για τα αυτοκίνητα των μαιών-μαιευτών. Αναλαμβάνει τις σχετικές προετοιμασίες.

- Το πρόγραμμα "Μητρική Τέχνη" προχωράει ικανοποιητικά. Η τελική απόφαση είναι να διδάσκει η μαία "μητρική τέχνη" τις μητέρες στα μαιευτήρια, και στο

τέλος να τους δίνεται από μία κασέτα. Τα κείμενα της κασέτας έχουν επιμεληθεί από τις κ. κ. Ελευθερία Δημοπούλου και Πόπη Παπαζαχαριάκη, μέλη του Συλλόγου. Από το Σ.Ε.Μ.Α. την ευθύνη έχουν οι κ.κ. Αικατερίνη Δαλιάνη, Χρυσάνθη Καρέλου και Χρήστος Παπαχρήστος. Το πρόγραμμα θα ξεκινήσει πιλοτικά από τα Μαιευτήρια Αθηνών και θα επεκταθεί σε όλη την Ελλάδα.

- Το πρόγραμμα ομιλίας στα σχολεία (Αντισύλληψη, Οικογενειακός Προγραμματισμός, Υγιεινή) βρίσκεται στο στάδιο αναμονής άδειας από το Υπουργείο Παιδείας. Οι ταινίες που θα προβάλλονται θα γίνουν με έξοδα της εταιρίας "PROCTER & GAMBLE", και οι ομιλίες θα γίνονται από το Σ.Ε.Μ.Α. και την επιτροπή που έχει ορισθεί γι' αυτό το σκοπό.

11/6/1997, αρ. πρωτ. 85

- Ζητάμε με επιστολή μας από το Μαιευτήριο "ΜΗΤΕΡΑ" να μας επιτρέψει να βιντεοσκοπήσουμε ταινία με θέμα τη "Μητρική Τέχνη". Η απάντηση είναι θετική και η ταινία γίνεται.

14/6/1997

- Γίνεται η συνάντηση της "LIAISON COMMITTEE" στη Ρώμη. Λαμβάνουν μέρος, ύστερα από απόφαση του Δ.Σ. του Σ.Ε.Μ.Α., η κ. Ελένη Σαμαριτάκη, Πρόεδρος του Δ.Σ. (μεταβαίνει εκεί από το Maastricht όπου βρισκόταν), και η κ. Έμιλυ Νίνο, Ταμίας του Δ.Σ. (Πρακτικό από τη συνάντηση: αριθ. πρωτ. 115/17-7-1997).

11/9/1997

- Η κ. Θέμις Ζάχου ζητάει από το Σύλλογο τη συνεργασία του για τον εορτα-

σμό της "Παγκόσμιας Εβδομάδας Μητρικού Θηλασμού".

15/9/1997

- Πρόσκληση της Προέδρου του Σ.Ε.-Μ.Α. από την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (Π.Ο.Υ), για συμμετοχή μας στο Forum των Δελφών. Συμμετέχουν σύλλογοι μαιών και σύλλογοι νοσηλευτριών από 27 ευρωπαϊκές χώρες.

29/9/1997

Γίνεται η 5η Τακτική Συνεδρίαση του Δ.Σ.

- Συζητήθηκε το πρόβλημα που υπάρχει στο Μαιευτήριο "ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ", με τη **μη καταβολή των υποχρεωτικών συνδρομών** από την πλειοψηφία των εργαζομένων μαιών στο Μαιευτήριο. Η Διευθύνουσα ενημερώθηκε για το θέμα αυτό από τη Γραμματέα του Σ.Ε.Μ.Α. κ. Αικατερίνη Δαλιάνη και υποσχέθηκε να βοηθήσει.

1/10/1997

- Το Υπουργείο Υγείας ενισχύει οικονομικά και θέτει υπό την Αιγίδα του τον εορτασμό της "Παγκόσμιας Εβδομάδας Μητρικού Θηλασμού".

20/10/1997

- Στέλνουμε στο Υπουργείο Παιδείας υπόμνημα, στο οποίο ζητούμε την ανάθεση μαθημάτων της ειδικότητάς μας, που διδάσκονται στα ΤΕΛ.
- Η Διεθνής Συνομοσπονδία Μαιών (ICM) μας ενημερώνει ότι εκλέγεται ταμίας η Ruth Ashton.
- Στις 28/10/1997, η Πρόεδρος μαζί με την κ. Αναστασία Χάλιου, μαία, εργαζόμενη στο Υπουργείο Υγείας, είχε μία σύντομη συνάντηση με τον Υπουργό

Υγείας κ. Γείτονα, τον οποίο και ενημέρωσε για την πρόθεση του Συλλόγου να αναφερθεί σε θέματα που αφορούν τον κλάδο, στο Forum των Δελφών. Ο Υπουργός όρισε συνάντηση σε 15 ημέρες για να συζητήσουν. Η ομιλία της Προέδρου στους Δελφούς (29/10/1997), δημοσιεύεται στο παρόν τεύχος του περιοδικού μας.

11/11/1997

Γίνεται η 6η Τακτική Συνεδρίαση του Δ.Σ.

- Αποφασίζεται η εκπροσώπηση του Δ.Σ. (4 μέλη) στη συνάντηση με τον Υπουργό κ. Γείτονα, όπου θα συζητηθούν θέματα που αφορούν τον κλάδο.
- Στα πλαίσια της συνάντησης της Liaison Committee, που θα γίνει στην Ελλάδα στις 5 και 6 Ιουνίου, γίνεται η σκέψη η συνάντηση να πραγματοποιηθεί στον Πόρο.
- Καθορίζεται η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση του Σ.Ε.Μ.Α. για τις 11/2/1998, στο ξενοδοχείο "PRESIDENT", και αν δεν έχει απαρτία να επαναληφθεί στις 18/2/1998. Επίσης, γίνεται ο καθορισμός των θεμάτων της Ημερήσιας Διάταξης.
- Αποφασίζεται η τελική μορφή του σήματος για τα αυτοκίνητα μαιών-μαιευτών. Θα χρησιμοποιηθεί το σήμα της ICM.
- Γίνεται αναφορά στο "8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Μαιών-Μαιευτών", που θα γίνει το 1999 στην Αθήνα.

13/11/1997

- Η συνάντηση με τον Υπουργό κ. Γείτονα γίνεται με μέλη του Δ.Σ. του Σ.Ε.-Μ.Α., μέλη του Δ.Σ. του Σ.Ε.Μ. Θεσσαλονίκης και εκπρόσωπο του Σ.Ε.Μ. Κρήτης. Κατατίθεται υπόμνημα, το οποίο θα δημοσιευθεί σε επόμενο τεύχος του "ΕΛΕΥΘΩ".

Ομιλία της Προέδρου του Σ.Ε.Μ.Α. στο Forum των Δελφών

* Μετάφραση από την ομιλία που έγινε στο Forum των Δελφών, το οποίο διοργάνωσε η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (Π.Ο.Υ.) τον Οκτώβριο του 1997.

Δελφοί, 29 Οκτωβρίου 1997

Εξοχότατε Κύριε Υπουργέ,
Διακεκριμένοι Προσκεκλημένοι,
Αγαπητοί Συνάδελφοι,

Είναι μεγάλη η χαρά μου να σας καλωσορίζω εκ μέρους των Ελληνίδων Μαιών και Ελλήνων Μαιευτών.

Πολλές φορές στο παρελθόν ευχόμουν να είχα την ευκαιρία να βρεθώ με εκπροσώπους από την Πολιτεία, την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας και τις συναδέλφους, Μαίες και Νοσηλεύτριες, σε ένα Forum για την Προαγωγή Υγείας και Φροντίδα Υγείας των πληθυσμών των Ευρωπαϊκών κρατιών. Τα προβλήματα υγείας, δεν είναι ίδια με εκείνα των λαών, που αντιμετωπίζουν πείνα, χαμηλό επίπεδο διαβίωσης και επιδημίες. Στον Ευρωπαϊκό χώρο υπάρχει μία διαφορετική διάσταση στα θέματα Προαγωγής Υγείας, στα οποία, Μαίες και Νοσηλεύτριες πρέπει να παίξουν ένα σπουδαίο ρόλο για καλύτερη υγεία των πληθυσμών του χώρου αυτού.

Θέλω να ευχαριστήσω τους διοργανωτές αυτού του Forum. Τον εκπρόσωπο του Ευρωπαϊκού Γραφείου της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας, που υπέγραψε τη "Διακήρυξη της Μαδρίτης" στις 9 Νοεμβρίου 1996.

Η δραστηριότητα αυτή καθιέρωσε ένα πλαίσιο εργασίας για τη θέση Νοσηλευτριών και Μαιών, με στόχο την Προαγωγή Υγείας και τη Φροντίδα Υγείας στην Ευρώπη. Από προσωπική μου εμπειρία, η Π.Ο.Υ. είναι ικανή να επηρεάσει κυβερνητικές ή πολιτικές αποφάσεις. Αυτή η επιρροή είναι χρήσιμη, για επιλογή προτεραιοτήτων στην εφαρμογή προγραμμάτων Προαγωγής Υγείας.

Στην Ελλάδα, η περιγεννητική νοσηρότητα και θνησιμότητα είναι σε χαμηλά επί-

πεδα. Αυτό έγινε τις τελευταίες δεκαετίες, κυρίως όμως, τα τελευταία 15 χρόνια. Δεν είναι μόνο επειδή βελτιώθηκε το οικονομικό, κοινωνικό και βιοτικό επίπεδο του Ελληνικού λαού, αλλά γιατί εργάστηκαν σκληρά τρεις γενιές μαιών, με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης. Επίσης, συνέβαλε καθοριστικά και η προσπάθεια εφαρμογής ενός Εθνικού Συστήματος Υγείας, που καλύπτει ολόκληρο τον πληθυσμό.

Το επάγγελμα της μαιάς υπάρχει στην Ελλάδα από την αρχαιότητα.

Η μητέρα του Σωκράτη, η Φαιναρέτη, ήταν μαιά και ο ίδιος χρησιμοποιούσε τη "Μαιευτική", ως μέθοδο διδασκαλίας. Περίπου 2.300 χρόνια πριν, ο ιατροφιλόσοφος Συρανός περιγράφει πώς πρέπει να είναι η προσωπικότητα της μαιάς:

"Να είναι έξυπνη, να έχει δυνατή μνήμη, άριστες αισθήσεις, επαγγελματική γνώση, δεξιότητες, να είναι εχέμυθη, να έχει υπομονή και να εργάζεται σκληρά. Να σέβεται τις μητέρες και τις οικογένειές τους, να έχει κοινωνική αποδοχή και να την εμπιστεύονται οι άνθρωποι".

Μιλώντας εκ μέρους των Ελληνίδων Μαιών, σας διαβεβαιώ ότι εξακολουθούμε να πιστεύουμε σ' αυτές τις αξίες για την άσκηση του επαγγέλματός μας, προκειμένου να βοηθήσουμε τη μητρότητα. Πιστεύουμε στην υψηλού επιπέδου εκπαίδευση και τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση, για τις σύγχρονες επαγγελματικές απαιτήσεις.

Η ενεργοποίηση των μαιών στην Προαγωγή Υγείας και Φροντίδα Υγείας είναι πολύ σημαντική, επειδή καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της γης, γιατί, υγιείς μητέρες είναι ικανές να στηρίξουν τα παιδιά τους και τις οικογένειές τους.

Εύχομαι ειλικρινά επιτυχία και παραγωγική συνεργασία. Εδώ στους Δελφούς υπάρχει η Κασταλλία Κρήνη, που έπιναν νερό οι γυναίκες για να αποκτήσουν παιδιά, όπως και η Πυθία, που προέβλεπε το μέλλον.

Υπάρχει ένα μήνυμα, που βγαίνει από τα παραπάνω:

"Νέοι δρόμοι στο μέλλον, για καλύτερη συνεργασία Μαιών-Νοσηλευτριών, για την Προαγωγή της Υγείας και τη Φροντίδα Υγείας στην Ευρώπη".

ΕΛΕΝΗ ΣΑΜΑΡΙΤΑΚΗ

Πρόεδρος του Συλλόγου Επιστημόνων
Μαιών-Μαιευτών Αθηνών

Μητρικός Θηλασμός Νέα απ' όλο τον Κόσμο

Επιμέλεια: Δρ **Θέμις Ζάχου**, Μέλος Εθνικής Επιτροπής Μητρικού Θηλασμού, Διευθύντρια Μονάδας Νεογέννητων, Προαγωγής Μητρικού Θηλασμού, Τράπεζας Μητρικού Γάλακτος του Γ.Π.Ν.-Μαιευτηρίου "ΕΛΕΝΑ ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ".

Ο Ρόλος της Μαίας στην προώθηση του Μητρικού Θηλασμού.

Μαρία Λιουλιά-Τσιτσιλώνη, Πτυχιούχος Διδάσκουσα Μαία στο Kingston College του Λονδίνου.

Στις αρχές του αιώνα μας δεν υπήρχε πρόβλημα μητρικού θηλασμού. Η ελάττωσή του παρατηρήθηκε διεθνώς στις δεκαετίες 1950-1970 και μεγάλη ευθύνη για αυτήν είχαν οι μαιευτήρες, οι παιδιάτροι, οι μαίες, καθώς και άλλοι παράγοντες υγείας, αλλά και η ραγδαία ανάπτυξη και ευρεία κυκλοφορία προϊόντων, που μπορούσαν να «αντικαταστήσουν» το μητρικό γάλα.

Η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (Π.Ο.Υ),

έπειτα από τη διαπίστωση ότι η μείωση του μητρικού θηλασμού σε όλες τις χώρες είχε βλαβερές συνέπειες για την υγεία των βρεφών, τον Οκτώβριο του 1979 συγκάλεσε Διεθνή Διάσκεψη στη Γενεύη με θέμα: «**Βρεφική και παιδική διατροφή**». Τα μέλη της Διάσκεψης κατέληξαν στη σύνταξη «Διεθνούς Κώδικα Εμπορίας των Υποκαταστάτων του Μητρικού Γάλακτος» (International Code of Marketing of Breast-milk Substitutes), με

σκοπό τον περιορισμό της ανεξέλεκτης διαφήμισης του βιομηχανοποιημένου γάλακτος, που είχε συντελέσει στην εγκατάλειψη του μητρικού θηλασμού. Ο «Διεθνής Κώδικας» εγκρίθηκε στην 34η Γενική Συνέλευση της Π.Ο.Υ, το Μάιο του 1981, και στάλθηκε στα κράτη-μέλη της.

Την ίδια εποχή στο Μαιευτήριο «Μαρίκα Ηλιάδη» –με πρωτοβουλία της τότε Διευθύνουσάς του δ. Χαράς Βογιατζάκη– ομάδες μητέρων κατά την περίοδο της κυήσεως παρακολουθούσαν μαθήματα σχετικά με το μητρικό θηλασμό. Έτσι, στο σύνολο των 8.000-9.000 τοκετών το χρόνο η επιτυχία του μητρικού θηλασμού έφθανε το 90-95%.

Τα μαθήματα αυτά, που, μεταξύ άλλων, περιελάμβαναν κεφάλαια σχετικά με την ανατομία και φυσιολογία των μαστών, τη φυσιολογική έκκριση γάλακτος, τη φροντίδα των μαστών πριν και μετά τον τοκετό, τα πλεονεκτήματα του μητρικού θηλασμού για τη μητέρα και το παιδί, δίδασκε προϊσταμένη μαία πλαισιωμένη από σπουδάστριες μαίες. Η ενθάρρυνση του θηλασμού συνεχιζόταν και μετά τον τοκετό. Κατά την παραμονή τους στο Μαιευτήριο οι μητέρες συγκεντρώνονταν στο Αμφιθέατρο και παρακολουθούσαν ειδικά μαθήματα μητρικής τέχνης. Από το 1955, ειδικές ομιλίες γύρω από την περίθαλψη μητέρας και βρέφους μεταδίδο-

νταν από μικρόφωνα στους θαλάμους των λεχωίδων. Μία ημέρα πριν την αναχώρηση της μητέρας από το Μαιευτήριο της έκαναν επίδειξη περιποίησης του νεογνού και των μαστών της. Τέλος, της δίνονταν και γραπτές οδηγίες με τίτλο: «**Για Σένα που Έγινες Μητέρα**», σχετικές με θέματα μητρικού θηλασμού και γενικότερης φροντίδας του νεογνού, γραμμένες από τη Διευθύνουσα δ. Χαρά Βογιατζάκη.

Αλλά και διεθνώς η ευαισθητοποίηση για την προώθηση του μητρικού θηλασμού είχε αρχίσει. Στα πλαίσια αυτά, η Διεθνής Συνομοσπονδία Μαιών διοργάνωσε τον Απρίλιο του 1984 στο Λονδίνο το «1ο Παγκόσμιο Σεμινάριο Μαιών» με θέμα: «**Μητρικός Θηλασμός**». Το Σεμινάριο αυτό είχε σκοπό:

- Να μελετήσει την τεχνική και το σκοπό του μητρικού θηλασμού.

- Να εξετάσει τη φυσική, ψυχολογική και κοινωνική άποψη του μητρικού θηλασμού στο σημερινό κόσμο, τόσο στις ανεπτυγμένες όσο και στις υπό ανάπτυξη χώρες.

- Να εκτιμήσει το επίπεδο εκπαίδευσης και την ικανότητα της μαίας να προωθήσει το μητρικό θηλασμό, και μάλιστα, στα πλαίσια της άσκησης του επαγγέλματός της, η μαία να αποτελέσει πυρήνα υποστήριξης για την επιτυχία του μητρικού θηλασμού.

- Να προβάλλει ένα διεθνές γεγονός, που αφορά στον πρωτεύοντα ρόλο της μαίας στην προώθηση του μητρικού θηλασμού.

Τα συμπεράσματα του Σεμιναρίου αυτού ήταν:

1. Η μαία είναι το μοναδικό και το πιο κατάλληλα εκπαιδευμένο άτομο να προωθήσει, να διδάξει και να βοηθήσει τη μητέρα στην τεχνική και πρακτική εφαρμογή του μητρικού θηλασμού.

2. Οι μαίες και οι σπουδάστριες μαίες πρέπει να αναλαμβάνουν την ευθύνη να εκπαιδεύονται, να ενημερώνουν, να βοηθούν και να συμβουλευούν τη μητέρα, αφήνοντας στο περιθώριο προλήψεις και προκαταλήψεις σχετικές με το μητρικό θηλασμό.

3. Για να μπορεί η μαία να προωθήσει σωστά το μητρικό θηλασμό, οφείλει να είναι ενημερωμένη για την κοινωνική, τη σεξουαλική και την ψυχολογική άποψή του.

4. Στις υπό ανάπτυξη χώρες να αυξηθούν οι οικονομικές, επιστημονικές και πολιτικές επιχορηγήσεις από τις δυτικές χώρες, για την καταπολέμηση της τεχνητής διατροφής.

Την ίδια χρονιά –και προκειμένου να δοθεί περισσότερη έμφαση στο θέμα– στα πλαίσια του «2ου Παγκοσμίου Συνεδρίου Μαιών» (Σεπτέμβριος 1984 στο Σύδνεϋ της Αυστραλίας), ψηφίστηκε από την ολομέλεια του Διεθνούς Συμβουλίου της Συνομοσπονδίας το σχέδιο για την προώθηση του μητρικού θηλασμού, που πρότεινε η Εκτελεστική Επιτροπή της Συνομοσπονδίας.

Το ψήφισμα αυτό ήταν το ακόλουθο:

ΨΗΦΙΣΜΑ
της Διεθνούς Συνομοσπονδίας
των Μαιών για το Μητρικό Θηλασμό

Η Διεθνής Συνομοσπονδία Μαιών αναγνωρίζει:

- Το δικαίωμα όλων των νεογνών να θηλάσουν τουλάχιστον τους 6 πρώτους μήνες της ζωής τους, ιδιαίτερα σε μέρη του κόσμου όπου επικρατεί κακή διατροφή, νοσηρότητα και θνησιμότητα.

- Το δικαίωμα όλων των μητέρων να παίρνουν σωστές οδηγίες, βοήθεια, ενθάρρυνση και συμβουλές για έναν επιτυ-

χή μητρικό θηλασμό.

- Το δικαίωμα όλων των οικογενειών να παίρνουν ακριβείς πληροφορίες σε ό,τι αφορά το μητρικό θηλασμό.

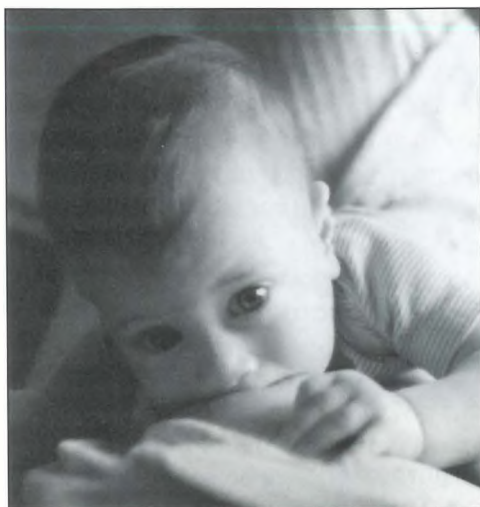
- Το μοναδικό και ζωτικό ρόλο της μαίας στην προώθηση του μητρικού θηλασμού.

Γι' αυτό καλεί τις μαίες όλου του κόσμου:

- Να εξασφαλίσουν όπου είναι δυνατόν το μητρικό θηλασμό στα νεογνά, για όσο χρονικό διάστημα επιθυμούν, όσο το δυνατόν συντομότερα μετά τον τοκετό και κατά βούληση μετά απ' αυτόν.

- Να εξασφαλίσουν ώστε να γίνονται ειδικές προσπάθειες στα νοσοκομεία για την προστασία των άρρωστων και πρόωγων νεογνών, που στερούνται το γάλα της μητέρας τους.

- Να φροντίζουν ώστε οι εθνικές κυβερνήσεις να ενημερώνονται σωστά, σχετικά με την ανάγκη της προώθησης του μητρικού θηλασμού ως την πιο κατάλληλη διατροφή του βρέφους, τη σημασία του στην πρόληψη της νεογνικής νοσηρότητας και θνησιμότητας, αλλά και στη δημιουργία ενός στενού και ισχυρού συναισθηματικά δεσμού ανάμεσα στη μητέρα και το παιδί, καθώς και στην επιβράδυνση νέας εγκυμοσύνης.

- Να παρακινεί τις εθνικές κυβερνήσεις ώστε να εξασφαλίζουν κατάλληλες διευκολύνσεις για τις εργαζόμενες μητέρες, και για εκείνες, που θα θελήσουν να θηλάσουν σε κοινόχρηστους χώρους.

- Να παρακινεί τις εθνικές κυβερνήσεις ώστε να εξασφαλίζουν ικανοποιητικές χρηματικές αποδοχές για τις μητέρες, που προτιμούν να μην εργαστούν για να θηλάσουν το παιδί τους, τουλάχιστον τους πρώτους 6 μήνες της ζωής του.

- Να ενθαρρύνουν τις αδελφές, τους γιατρούς και άλλα υγειονομικά πρόσωπα, να προάγουν την αξία του μητρικού θηλασμού και το ρόλο της μαιίας σ' αυτό τον τομέα.

- Να ενημερώνονται και να εκπαιδεύονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα στα σύγχρονα επιτεύγματα, σε ό,τι αφορά το μητρικό θηλασμό.

- Να διδάσκουν στους σπουδαστές της μαιευτικής την τέχνη και την εφαρμογή του μητρικού θηλασμού, καθώς επίσης και την επιστημονική σύνθεση της γαλουχίας και τη διατροφή του βρέφους.

- Να συνεργαστούν με τις πρακτικές

μαιές, εξασφαλίζοντας την κατανόησή τους πάνω στην εφαρμογή του μητρικού θηλασμού και να τις βοηθήσουν με τις κατάλληλες πληροφορίες, ώστε να βελτιώσουν τις γνώσεις τους και να εξασφαλίσουν επιτυχία μητρικού θηλασμού στις γυναίκες που περιθάλπουν.

Επιπλέον, η Διεθνής Συνομοσπονδία Μαιών συμμετέχει στο ενδιαφέρον της UNICEF για την κατάσταση των παιδιών του κόσμου, όπως αναφέρεται στην αντίστοιχη έκθεσή της του 1984.

Υποστηρίζει πλήρως την UNICEF στις προσπάθειές της να προωθήσει το θηλασμό σ' όλο τον κόσμο.

Υποστηρίζει ολόψυχα τις τεχνικές που προτάθηκαν από την UNICEF, ώστε να «ξεσπάσει» μία επανάσταση για την επιβίωση των παιδιών του κόσμου: έλεγχος ανάπτυξης του παιδιού, θεραπεία κατά της αφυδάτωσης, θηλασμός και εμβόλια.

ΚΑΛΕΙ τις μαιές όλου του κόσμου, όπου και αν βρίσκονται, να συμμετέχουν ενεργά στην προώθηση αυτών των τεχνικών μεθόδων, και κυρίως να δραστηριοποιηθούν συνεργαζόμενες με τις εθνικές τους κυβερνήσεις και την UNICEF, προκειμένου να γίνει πιο αποτελεσματική η δράση τους για τη διάσωση της ζωής των παιδιών.

Σύδνεϋ, 7 Σεπτεμβρίου 1984
Μία Ιστορική Ημερομηνία

Ο μητρικός θηλασμός δεν είναι μόνο μία

πράξη, είναι μία εκδήλωση αγάπης. Η μητέρα χρειάζεται βοήθεια μετά τον τοκετό και το πιο κατάλληλο πρόσωπο για να τη δώσει είναι η μαία. Η μαία έχει το ιερό προνόμιο να είναι κοντά στη μητέρα και την ώρα του τοκετού και τις πρώτες ημέρες της λοχείας. Η καλή αρχή του μητρικού θηλασμού είναι το κλειδί για τη συνέχιση και την καλή του επιτυχία. Ο θηλασμός «κατά βούληση» είναι ο πιο επιτυχής.

Γενικά, ο διαφωτιστικός ρόλος της μαίας σχετικά με το μητρικό θηλασμό δεν περιορίζεται μόνο στη μητέρα, αλλά επεκτείνεται και σε όλη την οικογένεια. Με τις γνώσεις της και την εμπειρία της η μαία μπορεί να καταπολεμήσει ανούσιες και επιζήμιες υποδείξεις προς τη μητέρα, όπως διάφορες προλήψεις, που επιβιώνουν μέχρι τις ημέρες μας.

Η φροντίδα του παιδιού απαιτεί πολύ κόπο και πάρα πολλή αγάπη. Η σωστή διατροφή του στους πρώτους μήνες της ζωής του θα επηρεάσουν σημαντικά, τόσο τη σωματική όσο και την ψυχική του ανάπτυξη. Η κάθε μαία ας έχει ως σύνθημα: «Μητρικός θηλασμός για το καλό του παιδιού και της μητέρας, της οικογένειας και της κοινωνίας».

ΠΑΡΑΛΗΨΗ

Στη φωτογραφία της σελίδας 140 του προηγούμενου τεύχους του "ΕΛΕΥΘΩ" (4ο /1997), εκ παραδρομής δεν αναφέρθηκε το όνομα της εικονιζόμενης μαίας κ. Ειρήνης Πλεύρη. Ζητούμε συγνώμη.

ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΠΟΥ ΔΙΑΛΕΞΕΣ

*Στην αγκαλιά σου θα κρατάς
αθώα πλασματάκια.*

*Εσύ θ' ανοίξεις των μωρών
το στόμα, τα ματάκια.*

*Εσύ θα δώσεις τη χαρά
στη μάνα, στον πατέρα,
και θα είσαι πάντα πρόθυμη
τη νύχτα και τη μέρα.*

*Κάθε μητέρας η χαρά
θα είναι και η δική σου,
θα δίνεις στη μάνα το παιδί
μαζί με την ευχή σου.*

*«Αγόρι είναι», όταν θα λες
θα λάμπεις από ευτυχία,
γιατί η μάνα και ο γιός
σε πλήρη θα είναι υγεία.*

*Και η ευχή μου "Μαία" μου
είναι πολύ μεγάλη,
και περισσότερη θαρρώ
και απ' τ' ουρανού τα κάλη.*

*Όσα η αγκαλιά σου παιδιά
κρατήσει γεννημένα,
να είναι όλα υγεία
και πάντα ευτυχισμένα.*

Με πολλές ευχές για «ΚΑΛΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ»,
Βασιλική Σκουλαρίδου-Αγγελουπούλου
Μαία Κέντρου Βρεφών "ΜΗΤΕΡΑ"

Παρουσία συζύγων στον τοκετό: Απόψεις και επιπτώσεις γυναικών, συζύγων και μαιευτήρων

A. Βαρτζιώτη*, **Σ. Καλανταρίδου***, **L. Walker****, **Δ. Λώλης***.

* Μαιευτική-Γυναικολογική Κλινική Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Τμήμα Ψυχοπροφυλακτικής.

** Mental Health Department, Aberdeen Medical School, U.K.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός: Προοπτική μελέτη των επιπτώσεων της παρουσίας των συζύγων στον τοκετό.

Υλικό-Μέθοδος: Σε ζευγάρια που παρακολούθησαν το Τμήμα Ψυχοπροφυλακτικής, και που οι σύζυγοι παρέστησαν στον τοκετό, μελετήθηκαν πριν και μετά τα μαθήματα –μετά τον τοκετό και δύο μήνες εν συνεχεία– οι απόψεις και οι αντιλήψεις, τα συναισθήματα, η σεξουαλικότητα και η εν γένει χρησιμότητα της παρουσίας των συζύγων στους ίδιους και τις συντρόφους τους.

Αποτελέσματα: Πενήντα σύζυγοι (40% του συνόλου των ζευγαριών που παρακολούθησαν μαθήματα Ψυχοπροφυλακτικής κατά το διάστημα της μελέτης) παρέστησαν κατά τον τοκετό των συζύγων τους, από τους οποίους 30% οριστικοποίησαν την απόφαση παρουσίας τους μετά την ολοκλήρωση των μαθημάτων.

Επιγραμματικά, οι απόψεις και τα συναισθήματα των ζευγαριών συνοψίζονται σε μία εξελικτική διαδικασία άγχους-φόβου-επιφυλάξεων πριν τα μαθήματα, ελάττωσης ή και εξάλειψής των μετά απ' αυτά, και έντονης συγκίνησης και ικανοποίησης μετά τον τοκετό.

Η επί δύο μήνες μετά τον τοκετό διερεύνηση της σεξουαλικότητας, δεν έδειξε επιβάρυνση της σεξουαλικής εικόνας και επιθυμίας και στους δύο συζύγους. Η ανά μαιευτήρα παραπομπή ζευγαριών στο Τμήμα Ψυχοπροφυλακτικής κυμάνθηκε από 0 έως 100% των κηρίσεων που παρακολούθησαν.

Συμπέρασμα: Παρά τις αρχικές επιφυλάξεις ανδρών, γυναικών και μαιευτήρων, φαίνεται ότι η παρουσία των συζύγων κατά τον τοκετό –παρά τα “κοινά δαιμόνια”, που πιθανώς εισάγει στη δημόσια νοσοκομειακή αντίληψη– μόνο ευεργετικά αποτελέσματα προσφέρει στο ζευγάρι, τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έννοια και η εφαρμογή της Ψυχοπροφυλακτικής κατά την εγκυμοσύνη είναι αρκετά διαδεδομένη στην ελληνική πραγματικότητα, κυρίως, όμως, στην ιδιωτική μαιευτική παρακολούθηση.

Τα δημόσια μαιευτήρια, νοσοκομειακά ή πανεπιστημιακά, τα οποία έχουν οργανωμένα προγράμματα διδασκαλίας ανώδυνου τοκετού, είναι λίγα.

Στη Μαιευτική και Γυναικολογική Κλινική του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων λειτουργεί, από διετίας περίπου, οργανωμένο

Τμήμα Ανώδυνου Τοκετού σύμφωνα με τα διεθνή δεδομένα. Στα πλαίσια της λειτουργίας του τμήματος αυτού –και πέραν των μαθημάτων που γίνονται αποκλειστικά σε έγκυες γυναίκες– θελήσαμε να διερευνήσουμε, αφενός τη δυνατότητα παρουσίας ανδρών κατά τον τοκετό των συζύγων τους, και αφετέρου να καταγράψουμε τη στάση, τις απόψεις και τις επιπτώσεις από την παρουσία αυτή σε γυναίκες, συζύγους και μαιευτρές.

ΥΛΙΚΟ - ΜΕΘΟΔΟΣ

Το υλικό της μελέτης αποτέλεσαν ζευγάρια τα οποία παρακολούθησαν συγκεκριμένα μαθήματα ανώδυνου τοκετού και που οι σύζυγοι παρέστησαν κατά τον τοκετό.

Στα πλαίσια της προοπτικής αυτής μελέτης, και βάσει ειδικά καταρτισμένων ερωτηματολογίων, καταγράφηκαν γενικά πληροφοριακά στοιχεία του ζευγαριού (ηλικία, επάγγελμα, μόρφωση, τοκετός της γυναίκας).

Πριν την έναρξη των μαθημάτων στις γυναίκες, διερευνήθηκαν η εμπειρία τους από προηγούμενους τοκετούς, το άγχος και ο φόβος τους για τον επερχόμενο τοκετό, καθώς και η επιθυμία τους να παρευρεθεί ο σύζυγος κατά τον τοκετό.

Στους συζύγους, διερευνήθηκε η επιθυμία τους να παρευρίσκονται σε προηγούμενους τοκετούς, σε όποιες περιπτώσεις υπήρχαν, καθώς και σε αυτό τον τοκετό. Επίσης, ρωτήθηκαν και οι δύο σύζυγοι εάν η εγκυμοσύνη, ο τοκετός και η περιποίηση του μωρού και του παιδιού, αργότερα, αφορούν αποκλειστικά τη γυναίκα.

Έγινε, επίσης, διερεύνηση της ψυχολογικής κατάστασης (άγχους και φόβου) γυναικών και συζύγων πριν και μετά τα μαθήματα.

Μετά τον τοκετό έγινε εκτίμηση της πιθανής διαφοροποίησης της σεξουαλικότητας των γυναικών και των συζύγων τους, καθώς και της χρησιμότητας (πρακτικής και συναισθηματικής) του συζύγου στη διάρκεια του τοκετού. Επίσης, αναζητήθηκαν οι απόψεις από την εμπειρία του ζευγαριού κατά τον τοκετό.

Δύο μήνες μετά έγινε επανάληψη του ίδιου ερωτηματολογίου στα ζευγάρια, προκειμένου να διερευνηθούν οι απόψεις των ζευγαριών για την εμπειρία του τοκετού και την περιποίηση του μωρού μετά την επάνοδό τους στο σπίτι, καθώς και η σεξουαλικότητα μετά την έναρξη των σεξουαλικών επαφών.

Η διερεύνηση της στάσης των γυναικολόγων έγινε έμμεσα από το ποσοστό γυναικών και ζευγαριών που παρέπεμψαν στο Τμήμα Ανώδυνου Τοκετού, σε σχέση με το συνολικό αριθμό κυήσεων, που παρακολουθούσαν.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Στο διάστημα της μελέτης προσήλθαν 125 γυναίκες για να παρακολουθήσουν τα μαθήματα Ανώδυνου Τοκετού, εκ των οποίων στον τοκετό παρευρέθησαν οι 50 σύζυγοι (40%), και είναι αξιοσημείωτο το γεγονός, ότι αποτέλεσαν το 98% του συνόλου των ζευγαριών που παρακολούθησαν τα μαθήματα. Δηλαδή, τελικά, μία μόνο περίπτωση υπήρξε, που ο σύζυγος δεν παρευρέθηκε στον τοκετό και συγκεκριμένα στο 2ο και 3ο στάδιο.

Το 30% ανδρών και γυναικών, που στην αρχή των μαθημάτων είχε επιφυλάξεις ή και ήταν αρνητικοί για την παρουσία του συζύγου στον τοκετό, οριστικοποίησε την απόφασή του μετά το τέλος των μαθημάτων.

Από τις 75 γυναίκες που παρακολούθησαν μόνες τους τα μαθήματα, ένα ποσοστό 20% των συζύγων τους δεν μπορούσε να παρακολουθήσει τα μαθήματα, λόγω επαγγελματικών ή άλλων υποχρεώσεων. Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι απαραίτητη προϋπόθεση για να παρευρεθεί ο σύζυγος στον τοκετό ήταν να παρακολουθήσει 2 με 3 μαθήματα.

Σε ένα ποσοστό 15% από τις 75 περιπτώσεις, ο σύζυγος δεν ήθελε να βρίσκεται στον τοκετό, ενώ σε υπερδιπλάσιο σχεδόν ποσοστό, που ανέρχεται στο 36%, δεν ήθελε η γυναίκα τον άντρα της στον τοκετό. Τέλος, σ' ένα ποσοστό 29%, ήταν κοινή η απόφαση και από τους δύο συζύγους να μην παρευρίσκεται ο σύζυγος στον τοκετό.

Η μέση ηλικία των γυναικών, που παρακολούθησαν τα μαθήματα, ήταν 28 χρόνων, ενώ των ανδρών 32 χρόνων.

Αναφορικά με τη μόρφωση (Πίνακας 1), η πλειοψηφία, τόσο των γυναικών όσο και των ανδρών, είχε ανώτερη ή ανώτατη μόρφωση.

90% των γυναικών, που παρακολουθούσαν τα μαθήματα με το σύζυγο ήταν πρωτοτόκες και το υπόλοιπο 10% ήταν πολυτόκες. Στις περιπτώσεις που οι σύζυγοι δεν παρέστησαν στον τοκετό, το ποσοστό στις πρωτοτόκες ήταν 70%, ενώ στις πολυτόκες 30%.

Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις των ερωτηματολογίων, το προφίλ του ζευγαριού που παρακολουθεί μαθήματα Ανώδυνου Τοκετού και που ο σύζυγος παρευρίσκεται στον τοκετό χαρακτηρίζεται από:

- 1) πρωτοτόκες γυναίκες κατά πλειοψηφία,
- 2) υψηλή μόρφωση ζευγαριού,
- 3) σχετικά μεγαλύτερης μέσης ηλικίας ζευγάρια.

Το άγχος και ο φόβος, όπως οι γυναίκες το ένιωθαν και απάντησαν στις ερωτήσεις, ήταν ένα ακόμη στοιχείο που εξετάστηκε. Αυτό που προέκυψε από τα αποτελέσματα είναι ότι 8 περίπου στις 10 γυναίκες, πριν ξεκινήσουν τα μαθήματα, ένιωθαν άγχος και φόβο γύρω από τον τοκετό, και βέβαια, ίσως αυτό να δικαιολογείται από το γεγονός ότι το 90% ήταν πρωτοτόκες.

Είναι αξιοσημείωτο, όμως, το ότι αμέσως μετά το τέλος των μαθημάτων μόνο μία στις 10 γυναίκες συνέχιζε να νιώθει άγχος και φόβο.

Όσον αφορά την επίδραση στη σεξουαλικότητα του ζευγαριού από την παρουσία του συζύγου στον τοκετό (Πίνακας 2), σε γενικές γραμμές δεν φάνηκε να επηρεάζεται. Αντίθετα, μάλιστα, ένα μικρό ποσοστό ανδρών και γυναικών απάντησε αμέσως μετά τον τοκετό ότι η σεξουαλικότητά τους θα βελτιωθεί. Αυτά βέβαια τα αποτελέσματα ίσως δεν μπορούν να εκτιμηθούν, αφού οι απαντήσεις δίνονται αμέσως μετά τον τοκετό και πρόκειται για υποθέσεις του ζευγαριού.

Πίνακας 1. Μορφωτικό επίπεδο ζευγαριών.

Μόρφωση	Γυναίκες (%)	Άνδρες (%)
Μέση	28	28
Ανώτερη	25	17
Ανώτατη	47	55

Πίνακας 2. Επίδραση της παρουσίας του συζύγου στη σεξουαλικότητα του ζευγαριού και χρησιμότητα του συζύγου σ' όλη τη διαδικασία του τοκετού.

Σεξουαλικότητα	Αμέσως μετά τον τοκετό		2 μήνες μετά τον τοκετό	
	Γυναίκες (%)	Άνδρες (%)	Γυναίκες (%)	Άνδρες (%)
Ανεπηρέαστη	96	91	75	84
Βελτιωμένη	4	9	25	16
Ελαττωμένη	–	–	–	–
Χρησιμότητα	96	95	100	100

Τα αποτελέσματα, όμως, δύο μήνες μετά είναι ουσιαστικά, εφόσον οι σεξουαλικές επαφές έχουν αρχίσει, και σε ποσοστό 84% η σεξουαλικότητα παρέμεινε ανεπηρέαστη, ενώ σε ένα ποσοστό 16% βελτιώθηκε.

Όσον αφορά την παρουσία του συζύγου κατά τη διάρκεια του τοκετού, για τη συναισθηματική και πρακτική βοήθεια στις διάφορες ανάγκες της γυναίκας (να

σηκωθεί, να πιεί νερό, να κάνει μασάζ) και τη συμπαράστασή του κατά την εξώθηση, θεωρήθηκε από την πλειοψηφία των ζευγαριών χρήσιμη και από ορισμένα ζευγάρια **και απαραίτητη**.

Σχετικά με τη συνολική εμπειρία των ζευγαριών από τον τοκετό (Πίνακας 3), σε καμιά περίπτωση δεν υπήρξε αρνητική.

Τέλος, εκτιμήθηκε το ποσοστό των γυναικών και ζευγαριών που παρέπεμψε

Πίνακας 3. Εμπειρία του ζευγαριού από τον τοκετό.

Εμπειρία από τον τοκετό	Γυναίκες (%)	Άνδρες (%)
Πολύ καλή	65	70
Καλή	26	26
Μέτρια	9	4

κάθε μαιευτήρας για μαθήματα Ψυχοπροφυλακτικής (Πίνακας 4). Αναλύοντας τον πίνακα αυτό φαίνεται καταρχήν, από τη δεύτερη στήλη, η επιφυλακτικότητα των μαιευτήρων στο να στέλνουν γυναίκες να

παρακολουθήσουν μαθήματα Ανώδνου Τοκετού, και από την τρίτη στήλη ότι η επιφυλακτικότητα αυτή φτάνει στα όρια του αρνητισμού, όσον αφορά την παρουσία συζύγων στον τοκετό.

Πίνακας 4. Παραπομπή γυναικών και ζευγαριών ανά μαιευτήρα, σε σχέση με το συνολικό αριθμό κηύσεων που παρακολουθούσαν.

A/A μαιευτήρων	Κηύσεις υπό Ψυχο/ σύνολο κηύσεων υπό παρακολούθηση (%)	Παρευρεθέντες σύζυγοι/ σύνολο κηύσεων (%)
1	100	67
2	98	65
3	36	18
4	19	0
5	17	10
6	15	4
7	7	1
8	6	2
9	2	1
10	0	0

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Θεωρείται δεδομένο, τουλάχιστον στις χώρες, που η παρουσία του συζύγου κατά τον τοκετό είναι ρουτίνα, ότι αυτή προσφέρει θετικά αποτελέσματα¹⁻³. Εντούτοις, εμείς, ξεκινώντας από “μηδενική βάση”, θελήσαμε να διερευνήσουμε το γεγονός αυτό στην ελληνική πραγματικότητα.

Ξεκινήσαμε λοιπόν μία προσπάθεια, καταρχήν, να πείσουμε τους μαιευτήρες για την αναγκαιότητα μίας τέτοιας προσπάθειας –και θα πρέπει να ομολογήσουμε ότι κάτι τέτοιο δεν ήταν εύκολο. Πα-

ρόλα αυτά και μετά τις ενθουσιώδεις αντιδράσεις των πρώτων ζευγαριών, που μοιράστηκαν την εμπειρία του τοκετού, όλο και περισσότεροι μαιευτήρες άρχισαν να βλέπουν από θετική σκοπιά την προσπάθεια αυτή.

Παράλληλα με τα κλασικά μαθήματα Ψυχοπροφυλακτικής, τα οποία παρακολουθούν οι γυναίκες μόνες τους, το Τμήμα Ανώδνου Τοκετού άρχισε μαθήματα Ψυχοπροφυλακτικής σε ζευγάρια. Στο διάστημα της μελέτης, 50 σύζυγοι δέχτηκαν να παρακολουθήσουν τα μαθήματα (σε σύνολο 125 γυναικών που προσήλθαν στο Τμήμα). Το γεγονός ότι στο 1/3 περίπου των περιπτώσεων η απόφαση παρου-

σίας του συζύγου οριστικοποιήθηκε μετά τα μαθήματα, ενισχύει τη σημασία της παρακολούθησης των μαθημάτων ως σημαντικής προϋπόθεσης πειθούς και αποδοχής στη συγκεκριμένη ελληνική πραγματικότητα.

Σε καμιά περίπτωση δεν καταγράφηκαν αρνητικά συναισθήματα κατά τη διάρκεια του τοκετού, και όπως προέκυψε από τις απαντήσεις των ζευγαριών, η παρουσία του συντρόφου θεωρήθηκε ουσιώδους σημασίας για το ζευγάρι, τόσο από συναισθηματικής όσο και από πρακτικής σκοπιάς.

Είναι αξιοσημείωτο, ότι στην πλειοψηφία των ζευγαριών η σεξουαλικότητα δεν επηρεάστηκε, ενώ, μάλιστα, το 1/5 περίπου των ζευγαριών θεώρησε ότι αυτή βελτιώθηκε μετά την κοινή εμπειρία του τοκετού.

Μία εξήγηση γι' αυτό μπορεί να είναι, ότι ο σύζυγος κατά τον τοκετό παρευρίσκεται στο κεφάλι της γυναίκας, συμμετέχοντας στη διαδικασία της εξώθησης, χωρίς άμεση οπτική επαφή με το περίνεο και το αιδούο, που ενδεχομένως να επηρέαζε τη σεξουαλική εικόνα και επιθυμία.

Φαίνεται, λοιπόν, από τη μελέτη αυτή, ότι και η ελληνική πραγματικότητα είναι έτοιμη να δεχτεί τις εμπειρίες, που από δεκαετίες αποτελούν ρουτίνα στις χώρες της Ευρώπης και στις Η.Π.Α.^{4,5}

Παρά τις αρχικές επιφυλάξεις ή και τον αρνητισμό, τόσο των μαιευτήρων όσο και των ζευγαριών, τώρα, πλέον, η συμμετοχή του συζύγου στον τοκετό γίνεται ολοένα και μεγαλύτερη και ευελπιστούμε να αποτελέσει ρουτίνα στα προσεχή χρόνια.

Θα πρέπει να τονίσουμε, βέβαια, ότι επειδή ο θεσμός αυτός είναι πρωτόγνωρος για τα ελληνικά δεδομένα και έρχεται σε αντίθεση με τις ως τώρα "δοξασίες και απόψεις", θεωρείται απαραίτητη και

επιτακτική η προετοιμασία του συζύγου με τα κατάλληλα μαθήματα Ψυχοπροφυλακτικής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. **Drammer A.O.:** Organised classes for pregnant women and their partners in preparation for childbirth and parenthood. An Enquiry into the classes Provided by the Maternity Services in England in 1975. Maws Ed. Research Scholarship, 1974/75. (Available on loan from the RCM). **1977.**
2. **Balaskas J.:** The active Birth Partner's Handbook. Sidgwick & Jackson, London, **1984.**
3. **Allen R.:** Pregnancy groups - Alternatives to Antenatal classes. National Council for Voluntary Organisations, **1981.**
4. **Bion W.R.:** Experience in Groups. London: Tavistock, **1961.**
5. **Tuckman in Napier, R.W. and Gershenfeld, M.K.:** Group Theory and Experience. Boston: Houghton Mifflin, **1973.**

Γυναίκες, Απασχόληση και Ισότητα των Φύλων στην Ευρωπαϊκή Ένωση*

Μαρία Καραμεσίνη, Μέλος της Ομάδας Εμπειρογνομημόνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής "Κοινωνικό Φύλο και Απασχόληση".

* Ομιλία από το Σεμινάριο Ευρωπαϊκού Κέντρου του Διεθνούς Συμβουλίου Γυναικών (Αθήνα, 4 Οκτωβρίου 1997).

Στην εισήγηση αυτή:

α) Θα περιγράψουμε τις βασικές τάσεις, που αφορούν την απασχόληση των γυναικών και το φυλετικό καταμερισμό της αμειβόμενης εργασίας στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

β) Θα μιλήσουμε για μερικές διαστάσεις του προβλήματος της ανεργίας των γυναικών.

γ) Θα εκθέσουμε κάποιες εκτιμήσεις, για τις προοπτικές της απασχόλησης των γυναικών και της ισότητας ευκαιριών των δύο φύλων στην αμειβόμενη εργασία.

Α. Ο φυλετικός καταμερισμός της εργασίας

Ο φυλετικός καταμερισμός της εργασίας απορρέει από τις πατριαρχικές σχέσεις εξουσίας και εκμετάλλευσης, τόσο στο εσωτερικό της οικογένειας όσο και στη σφαίρα της αμειβόμενης εργασίας. Η τελευταία αποτελεί ευρύ πεδίο, που περιλαμβάνει την πρόσβαση στην απασχόληση, την αμοιβή της εργασίας, την επαγγελματική εξέλιξη, την απόκτηση επαγγελματικών γνώσεων και δεξιοτήτων, τη συλλογική δράση των μισθωτών.

Τα θέματα-κλειδιά για την ανάλυση του φυλετικού καταμερισμού της αμειβόμενης εργασίας είναι: οι αλλαγές στο βαθμό συμμετοχής των γυναικών στο εργα-

τικό δυναμικό και την απασχόληση, ο επαγγελματικός διαχωρισμός κατά φύλο, η έκταση των ανισοτήτων στις αποδοχές, οι μορφές απασχόλησης και ο εργάσιμος χρόνος.

Οι τάσεις που θα περιγράψουμε αναφέρονται κυρίως στο πρώτο μισό της δεκαετίας του '90, μία περίοδο που χαρακτηριζόταν από οικονομική ύφεση, αύξηση της ανεργίας και εκτεταμένες αναδιαρθρώσεις. Αφορούν γενικές εξελίξεις, που αναφέρονται στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όχι στις διαφορές, που υπάρχουν μεταξύ χωρών-μελών. Η παρουσίασή μας στηρίζεται στις εκθέσεις της Ομάδας Εμπειρογνομημόνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, "για τη θέση των γυναικών στην αγορά εργασίας" κατά τη διάρκεια του τρίτου μεσοπρόθεσμου προγράμματος δράσης για την ισότητα ευκαιριών¹.

1. Ο βαθμός συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό αυξήθηκε μεταξύ 1990 και 1996. Αυτό προήλθε αποκλειστικά από την αύξηση του βαθμού συμμετοχής των μητέρων 20 έως 39 ετών σε

1. Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε συγκεκριμένα το J. Rubery, M. Smith, C. Fagan in collaboration with P. Almond and J. Parker, *Trends and prospects for women's employment in the 1990s*, European Commission, DGV - Equal Opportunities for Women and Men, V/2002/96-EN.

όλες τις χώρες της Ε.Ε, πλην της Ιταλίας. Οι χώρες με υψηλά ποσοστά συμμετοχής των μητέρων στο εργατικό δυναμικό, δεν εμφανίζουν όλες υψηλή συμμετοχή των μητέρων στη μερική απασχόληση. Άρα, η αύξηση του βαθμού συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό, δεν οφείλεται μονοσήμαντα στην ύπαρξη ευκαιριών μερικής απασχόλησης για τις εργαζόμενες μητέρες.

Οι κλαδικές μεταβολές της απασχόλησης ευνόησαν τη συμμετοχή των γυναικών στην απασχόληση κατά το πρώτο μισό της δεκαετίας του '90. Κι αυτό γιατί η μεταποίηση και άλλοι οικονομικοί τομείς-κλάδοι, όπου επικρατούν οι άνδρες, σημείωσαν απώλειες σε θέσεις εργασίας, αντίθετα με τις υπηρεσίες, όπου σημειώθηκε μεγάλη αύξηση των θέσεων εργασίας με προνομιακό αποδέκτη τις γυναίκες. Την ίδια περίοδο, **οι βαθμοί συμμετοχής των φύλων στην απασχόληση** εμφάνισαν τάση σύγκλισης, λόγω της ελαφράς αύξησης του βαθμού συμμετοχής των γυναικών και της μεγάλης μείωσης εκείνου των ανδρών.

Το πιο σημαντικό είναι ότι στη διάρκεια

των δύο τελευταίων δεκαετιών, σε όλες τις χώρες της Ε.Ε οι γυναίκες έχουν αλλάξει τη συμπεριφορά τους έναντι της αγοράς εργασίας. Ολοένα και περισσότερες, είτε δεν διακόπτουν καθόλου την επαγγελματική τους δραστηριότητα, είτε αποσύρονται από την αγορά εργασίας για μικρότερα διαστήματα απ' ό,τι στο παρελθόν. Επίσης, όλο και περισσότερες αναβάλλουν την τεκνοποιία και επιλέγουν, είτε να έχουν λιγότερα, είτε να μην κάνουν καθόλου παιδιά.

Άρα, οι γυναίκες δεν μπορούν πια να θεωρούνται ως ευέλικτο απόθεμα εργασίας. Αντιστέκονται στις πιέσεις για περιορισμό της συμμετοχής τους στην απασχόληση, με την αυξημένη συμμετοχή τους στην εκπαίδευση και τη μείωση της γονιμότητας, που είναι θεαματική στις χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου.

2. Το επίπεδο επαγγελματικού διαχωρισμού κατά φύλο παραμένει πολύ υψηλό σε όλες τις χώρες-μέλη. Πολύ μικρό ποσοστό θέσεων απασχόλησης συναντάται σε μεικτά επαγγέλματα.

Οι τάσεις της δεκαετίας του '80, ως προς το διαχωρισμό των επαγγελματιών

κατά φύλο, συνεχίστηκαν και στη δεκαετία του '90 και είναι αντιφατικές: α) μείωση του επαγγελματικού διαχωρισμού σε κάποιες υψηλόβαθμες θέσεις εργασίας, όπου κυριαρχούν οι άνδρες, β) διατήρηση της κατά φύλο σύνθεσης σε χαμηλόβαθμες θέσεις εργασίας, όπου κυριαρχούν οι άνδρες, γ) περαιτέρω ενίσχυση της γυναικείας συμμετοχής σε τομείς γυναικείου. Έτσι, η είσοδος των γυναικών σε επαγγέλματα υψηλού κοινωνικού γοήτρου (υπερ)αντισταθμίστηκε, από την αύξηση της συμμετοχής τους σε θέσεις χαμηλού ή μεσαίου επιπέδου στις υπηρεσίες. Αυτό οδηγεί σε πόλωση στους κόλπους του γυναικείου εργατικού δυναμικού.

Η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στα επιστημονικά, τεχνικά και διευθυντικά επαγγέλματα, έχει οδηγήσει σε

μείωση του κάθετου επαγγελματικού διαχωρισμού κατά φύλο, αλλά σε μικρότερο βαθμό απ' ό τι φαίνεται σε πρώτη ματιά. Μεγαλύτερη πρόοδος έχει σημειωθεί στις κατώτερες και μεσαίες θέσεις ιεραρχίας παρά στις υψηλές, ενώ στις τελευταίες εμφανίζονται παράλληλα νέες μορφές επαγγελματικού διαχωρισμού. Η μείωση του κάθετου επαγγελματικού διαχωρισμού, είναι μεγαλύτερη στο δημόσιο παρά στον ιδιωτικό τομέα.

3. Οι ανισότητες των αποδοχών μεταξύ των δύο φύλων, δεν φαίνεται να μειώθηκαν στη δεκαετία του '90. Πολλοί παράγοντες συνέβαλαν σ' αυτή την αρνητική εξέλιξη. Η αύξηση των άτυπων μορφών απασχόλησης, η μείωση της αγοραστικής δύναμης και της σχετικής αξίας των κατώτατων μισθών σε πολλές χώρες, η αποκέντρωση των συλλογικών διαπραγματεύσεων και η εξατομίκευση των εργασιακών σχέσεων οδηγούν σε διεύρυνση των ανισοτήτων εις βάρος των γυναικών, δεδομένου ότι οι τελευταίες εμπλέκονται περισσότερο από τους άνδρες στις άτυπες μορφές απασχόλησης, αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των αμειβόμενων με τους κατώτατους μισθούς, συγκεντρώνονται περισσότερο στις μικρές επιχειρήσεις απ' ό τι οι άνδρες και συμμετέχουν στα συνδικάτα λιγότερο από αυτούς.

4. Το πιθανότερο είναι, η αναδιάρθρωση των ευρωπαϊκών αγορών εργασίας, στη βάση της επέκτασης των ευέλικτων μορφών απασχόλησης και χρόνου εργασίας, να εντείνει τις ανισότητες φύλου στην αγορά εργασίας.

Στο πρώτο μισό της δεκαετίας του '90, οι σταθερές δουλειές με πλήρες ωράριο αυξήθηκαν πολύ αργά για τις γυναίκες και μειώθηκαν για τους άνδρες. Αντίθετα, οι θέσεις προσωρινής απασχόλησης αυξήθηκαν πιο γρήγορα για τους άνδρες απ' ό,τι για τις γυναίκες, ενώ η μερική απα-

σχόληση γνώρισε τον ίδιο ρυθμό επέκτασης και στους άνδρες και στις γυναίκες. Οι τρεις αυτές εξελίξεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι ανισότητες μεταξύ των φύλων, ως προς τη συμμετοχή στις διαφορετικές μορφές απασχόλησης, μειώθηκαν.

Τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες, επηρεάστηκαν από την πρόσφατη τάση γρήγορης επέκτασης των ευέλικτων μορφών απασχόλησης, όμως, τα σημεία εκκίνησής τους ήταν διαφορετικά. Έτσι, οι άνδρες συνεχίζουν ακόμα και σήμερα να εμπλέκονται σε ευέλικτες μορφές απασχόλησης μόνο σε κάποιες φάσεις της ζωής τους, ενώ οι γυναίκες έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες εμπλοκής σε όλες τις ηλικίες.

Η μερική απασχόληση είναι η πιο σημαντική γυναικεία ευέλικτη μορφή απασχόλησης στις χώρες του Ευρωπαϊκού Βορρά. Αντίθετα, στον Ευρωπαϊκό Νότο δεν είναι εκτεταμένη. Η κατ' οίκον εργασία με το κομμάτι (φασόν), που είναι στην πλειοψηφία της αδήλωτη και ανασφάλιστη, αποτελεί την κατεξοχήν ευέλικτη μορφή εργασίας του Νότου.

Η κατανομή του χρόνου, τόσο στο σπίτι όσο και στη δουλειά, είναι ένα κομβικό ζήτημα για τις κοινωνικές σχέσεις φύλου και αποτελεί το υπόβαθρο των ανισοτήτων στην αγορά εργασίας. Κατά κανόνα, οι άνδρες είναι διαθέσιμοι για εργασία μεγαλύτερης διάρκειας, αλλά με μεγαλύτερη αμοιβή, ενώ οι γυναίκες συνήθως εργάζονται λιγότερες ώρες, με χαμηλή όμως αποζημίωση για ασυνήθιστα ωράρια εργασίας. Οι διαφορές φύλου ως προς τη μέση διάρκεια εργασίας, αντανακλούν κυρίως τη μεγαλύτερη εμπλοκή των γυναικών στη μερική απασχόληση και τη μεγαλύτερη εμπλοκή των ανδρών στην αυτοαπασχόληση.

Η τάση για μεγαλύτερη ευελιξία στα

ωράρια και το χρόνο εργασίας κρύβει παγίδες για τις εργαζόμενες γυναίκες. Η νυχτερινή εργασία, η δουλειά το Σαββατοκύριακο και η εργασία πέραν του 8ωρου και 40ωρου αυξάνονται σε όλες τις χώρες, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των νέων διευθετήσεων του χρόνου εργασίας δεν δίνει ελευθερία επιλογής ατομικών ωραρίων στους εργαζόμενους. Η παρατεταμένη διάρκεια του ημερήσιου χρόνου εργασίας και η δουλειά σε μη κανονικές ώρες δημιουργούν προβλήματα στις γυναίκες, που θέλουν να συνδυάσουν την εξωοικιακή εργασία με τις οικογενειακές τους υποχρεώσεις.

B. Διαστάσεις του προβλήματος της ανεργίας των γυναικών

Το πρόβλημα της ανεργίας είναι σύνθετο και είναι δύσκολο να αναλυθεί διεξοδικά. Οι δυσκολίες προέρχονται από τη διαπλοκή των συγκυριακών με τα διαρθρωτικά αίτια και από το ύψος της ανεργίας με τη διάρθρωσή της. Είναι πάντως γεγονός, ότι η αναντιστοιχία μεταξύ των ρυθμών αύξησης του εργατικού δυναμικού και της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας αποτελεί μία πρώτη προσέγγιση,

αλλά όχι και ερμηνεία του φαινομένου.

Το ποσοστό ανεργίας των γυναικών είναι υψηλότερο από αυτό των ανδρών σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πλην της Μεγάλης Βρετανίας, της Φιλανδίας και της Σουηδίας. Αυτό συμβαίνει παρά το γεγονός ότι η απασχόληση των γυναικών από τις αρχές της δεκαετίας του '80 μέχρι σήμερα σημείωσε σημαντική αύξηση, ενώ αυτή των ανδρών στασιμότητα.

Από τη συγκριτική παρατήρηση των μεταβολών των ποσοστών ανεργίας ανδρών και γυναικών διαπιστώνουμε ότι στις περιόδους οικονομικής ανάκαμψης οι άνδρες επωφελούνται περισσότερο από τις γυναίκες, ενώ στις περιόδους ύφεσης πλήττονται περισσότερο. Φαίνεται, πως τα χαρακτηριστικά της απασχόλησης των γυναικών τις "προστατεύουν" από την ανεργία. Με λίγα λόγια, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η συγκυριακή συνιστώσα της ανεργίας είναι πιο σημαντική στην περίπτωση των ανδρών, ενώ η δομική στην περίπτωση των γυναικών.

Τα χαρακτηριστικά της ανεργίας διαφέρουν από χώρα σε χώρα ανάλογα με το σύστημα απασχόλησης και τους κοινωνικούς θεσμούς, δηλαδή τον τρόπο ρύθμισης της αγοράς εργασίας, τις πολιτικές προσωπικού των επιχειρήσεων, τον τύπο οικογένειας, το σύστημα κοινωνικής προστασίας και πρόνοιας. Γι' αυτό και η διαφορά μεταξύ γυναικείου και ανδρικού ποσοστού ανεργίας δεν προέρχεται από τις ίδιες αιτίες σε όλες τις χώρες.

Για παράδειγμα, έχει σημασία αν σε μία χώρα η ανεργία παρουσιάζει υψηλή συγκέντρωση στους νέους και τους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας, δεδομένου ότι η σύνθεση του γυναικείου εργατικού δυναμικού είναι πιο νεανική και αυτό επηρεάζει το γενικό ποσοστό της γυναικείας ανεργίας. Επίσης, σημασία

έχει η φυλετική σύνθεση της προσωρινής απασχόλησης, δεδομένου ότι η λήξη της προσωρινής εργασίας είναι ένας από τους σημαντικούς λόγους συχνών εισόδων στην ανεργία.

Τέλος, σημασία έχουν οι πολιτικές προσλήψεων των επιχειρήσεων και η οργάνωση του συστήματος κατάρτισης για την πρόσβαση των νέων γυναικών στην απασχόληση.

Γ. Προοπτικές της απασχόλησης των γυναικών και της ισότητας ευκαιριών των δύο φύλων στην εργασία

Ανακεφαλαιώνοντας, μπορούμε να πούμε ότι οι γυναίκες ευθύνονται για τα 25 από τα 30 εκατομμύρια αύξησης του εργατικού δυναμικού των χωρών της Ε.Ε τα τελευταία 30 χρόνια, και ότι θα συνεχίσουν να αποτελούν την κύρια πηγή προσφοράς εργασίας στο μέλλον. Όμως, οι μελλοντικές προοπτικές απασχόλησής τους είναι αβέβαιες.

Μέχρι σήμερα, η αναδιάρθρωση της απασχόλησης έχει συμβάλλει στο να μειώσει την ανισότητα των φύλων ως προς τη συμμετοχή τους στην απασχόληση. Η στροφή των εργοδοτών στην αναζήτηση ευελιξίας και χαμηλού κόστους εργασίας – χαρακτηριστικά που συνδέονται περισσότερο με τη γυναικεία εργασία – οδήγησε στην αύξηση της απασχόλησης των γυναικών, ενώ η ανδρική απασχόληση αυξήθηκε οριστικά. Και η αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης προς όφελος των υπηρεσιών ευνόησε τις γυναίκες, λόγω των ικανοτήτων και δεξιοτήτων που έχουν αποκτήσει μέσω της κοινωνικοποίησής τους.

Η εκπληκτική πρόοδος των γυναικών ως προς τη συμμετοχή τους στην απασχόληση, συνοδεύτηκε από την ένταξη της μεγαλύτερης μερίδας τους σε επαγγέλ-

ματα, θέσεις εργασίας και μορφές απασχόλησης, κατά κανόνα μικρότερου κύρους, εξασφάλισης και προοπτικών ανέλιξης και χειρότερων συνθηκών εργασίας και απασχόλησης από αυτές των ανδρών. Επίσης, παρά τις διακυμάνσεις της, η διαφορά στα ποσοστά ανεργίας των δύο φύλων εις βάρος των γυναικών παραμένει σταθερή την τελευταία εικοσαετία.

Από την άλλη πλευρά, ο ρόλος του κοινωνικού φύλου στην αγορά εργασίας γίνεται πιο περίπλοκος, μιά, που όλο και περισσότερες γυναίκες μετακινούνται σε υψηλού επιπέδου θέσεις εργασίας και όλο και περισσότεροι άνδρες παγιδεύονται σε επισφαλείς θέσεις εργασίας και στην ανεργία. Έτσι, η πρόοδος προς την ισότητα των φύλων έχει προέλθει σε κάποιο βαθμό και από την υποβάθμιση της θέσης των ανδρών στην αγορά εργασίας, ενώ, αντίθετα, έχουν αυξηθεί οι ανισότητες μεταξύ των γυναικών.

Οι μελλοντικές προοπτικές της απασχόλησης των γυναικών δεν είναι τόσο θετικές, όπως υπήρξαν μέχρι τώρα. Η προσπάθεια επίτευξης ονομαστικής σύγκλισης με βάση τα κριτήρια του Μάαστριχτ,

προκαλεί συρρίκνωση της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα και εμποδίζει τις χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου να αναπτύξουν τις κοινωνικές υποδομές, που θα επιτρέψουν στις γυναίκες να φθάσουν τα ποσοστά απασχόλησης των υπόλοιπων χωρών της Ε.Ε. Επίσης, αναμένονται αναδιαρθρώσεις ευρείας κλίμακας στον τομέα των υπηρεσιών, που ενδέχεται να μειώσουν τις δυνατότητες απορρόφησης της προσφοράς γυναικείας εργασίας, ενώ, ταυτόχρονα, η ανεργία των ανδρών και η αδυναμία εύρεσης εργασίας στους υπόλοιπους τομείς τους οδηγεί σε αναζήτηση εργασίας στο χώρο των υπηρεσιών.

Παρ' όλα αυτά, η γυναικεία απασχόληση αναμένεται να αυξηθεί σε όλες τις χώρες-μέλη της Ε.Ε, πλην εκείνων των χωρών, όπως η Σουηδία και η Φιλανδία, που έχουν επιτύχει ήδη υψηλά επίπεδα γυναικείας απασχόλησης. Ωστόσο, κάποια σημαντικά ερωτήματα τίθενται όσον αφορά την ισότητα ευκαιριών (βλέπε Rubery κ.ά. σελ. 283):

- Υπάρχει κάποιο ανώτατο όριο στο βαθμό ισότητας, που μπορεί να επιτευ-

χθεί στην αγορά εργασίας, δεδομένης της σχετικά αργής προόδου της ισότητας στην οικιακή σφαίρα;

- Θα υπάρξει σύγκλιση μεταξύ των χωρών-μελών της Ε.Ε, ως προς το επίπεδο ισότητας των δύο φύλων, και συγκεκριμένα μεταξύ των λιγότερο και των περισσότερο αναπτυγμένων περιοχών της Ε.Ε;
- Θα αυξηθούν οι διαφορές μεταξύ των λιγότερο και των περισσότερο μορφωμέ-

νων γυναικών, ή μεταξύ των γυναικών με παιδιά και αυτών χωρίς παιδιά, ή μήπως, οι σημερινές διαφορές αντανakλούν κυρίως τη διαφορά στάσεων και προσδοκιών απέναντι στην αμειβόμενη εργασία μεταξύ γυναικών διαφορετικών γενεών;

Αυτά τα ερωτήματα είναι ανοιχτά για έρευνα και συζήτηση και προφανώς αποτελούν πεδία παρέμβασης και άσκησης πολιτικής.

Με την ευκαιρία της 8ης Μαρτίου, που είναι η "Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας", η συνάδελφος κ. Χρύσα Κυπρίου μας αφιέρωσε το παρακάτω ποίημά της:

ΓΥΝΑΙΚΑ!

Αύρα της θάλασσας.
Γη γόνιμη, υπομονής ασπίδα.
Φάρος στοργής.
Γυναίκα!
Τόσο ευάλωτη.
Σαν φτερό στον άνεμο.
Τόσο ανυπόμονη.
Σαν τα βιαστικά βήματα ενός παιδιού.
Τόσο παιδί η ίδια, με τη γλυκειά αφέλεια
της πρώτης νιότης.
Με πόση λαχτάρα, σαν από πάντα νά' ταν έτοιμη,
προσμένει την ώρα της Μητρότητας.
Ξέρει ν' αντέχει τον πόνο στωϊκά.
Η διαδρομή της μέσα στο χρόνο είναι σπαρμένη
από τ' αγκάθια του πόνου.
Το μυστικό της ολοκλήρωσης, όμως,
είναι αποκλειστικά δικό της.
Ό,τι κι αν γίνει, όσο κι αν σκορπήσουμε στις λησμονιάς
τον απέραντο ορίζοντα,
η γη θα ξαναβλαστήσει, το δέντρο θα γιομήσει πάλι καρπούς,
κι εκείνη θα στέκει πάντα εκεί.
Αναλοίωτη κι αρχέγονη.
Όπως η Κρήνη της Αιωνιότητας.
Γυναίκα!

Με πολλή αγάπη στις συναδέλφισσές μου Μαίες και στο προσεγμένο περιοδικό τους "ΕΛΕΥΘΩ".

29/9/97

Χρύσα Κυπρίου

Στη μνήμη της συναδέλφου μας Αντωνίας Παναγιώτου

Στις 26 Ιανουαρίου του 1998, είχαμε το θλιβερό προνόμιο να αποχαιρετίσουμε στην τελευταία της κατοικία την αείμνηστη μαία Αντωνία Παναγιώτου.

Η Επίτιμος Πρόεδρος του Συλλόγου μας κ. Χαρά Βογιατζάκη, η Πρόεδρος του Συλλόγου μας κ. Ελένη Σαμαριτάκη και η εκλεκτή, τέως διδάσκουσα της Σχολής Μαιών του Μαιευτηρίου «Αλεξάνδρα», κ. Βικτωρία Ρόζου, εκπροσώπησαν τον κλάδο μας.

Σε μία σεμνή τελετή έγινε η κηδεία της στο Α΄ Νεκροταφείο Αθηνών. Η Πρόεδρος μίλησε για την προσωπικότητα της θανούσας, για την ευγένεια της ψυχής, την καλοσύνη, την ευσυνειδησία, την πίστη και την αφοσίωση στο επάγγελμα-λειτουργήμα της μαίας, που υπηρέτησε για πολλά χρόνια. Σε όλη της τη ζωή η εκλεκτή συνάδελφος ασχολήθηκε με τα κοινά, και κατά τη διάρκεια της Κατοχής βοήθησε με κίνδυνο της ζωής της τους συνανθρώπους της και πρόσφερε στον αγώνα κατά του φασισμού.

Λεπτομέρειες από τη δράση της συναδέλφου Αντωνίας Παναγιώτου ανέφερε σε επικήδειο ο οικογενειακός της φίλος κ. Δημήτριος Πετρόπουλος και η ανηψιά της κ. Λίλιαν Καπόν.

Η εκλιπούσα τιμήθηκε με το μετάλλιο του «Δικαίου των Εθνών» για τον ηρωισμό της, συμβάλλοντας στη διάσωση Ισραηλινών οικογενειών στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της Κατοχής.

Ως γνήσια Κρητικιά από τα Χανιά και πλαισιωμένη από το σύντροφο της ζωής της Νίκο Παναγιώτου, την οικογένειά του και τη δική της οικογένεια, πρόσφερε πολύτιμες υπηρεσίες στους αγώνες για Ελευθερία και Δημοκρατία.

Διετέλεσε Πρόεδρος του Συλλόγου Επιστημόνων Μαιών και συνέβαλε σ' όλες τις προσπάθειες για την ανύψωση του μαιευτικού επαγγέλματος.

Ευχόμαστε για τις νεότερες γενιές των μαιών-μαιευτών, να είναι ένα φωτεινό παράδειγμα για προσφορά στο κοινωνικό σύνολο.

Το Διοικητικό Συμβούλιο
του Σ.Ε.Μ.Α.

Λογογραφικό Λεξικό της Ελληνίδας Μамής

Δρ Χρίστος Θ. Οικονομόπουλος, Παιδοχειρουργός.

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

Ελεούσα, η, επίθετο της Παναγίας, που επικαλείται η μαμή επί δυστοκίας για βοήθεια και φώτιση.

ελευθεράδα, η, η έλλειψη κακοψυχίας στην εγκυμοσύνη.

ελεύθερη, η, 1) η ανύπαντρη κόρη, 2) η γυναίκα που μόλις γέννησε.

Ελευθέριος Άγιος, ο, προστάτης Άγιος της επιτόκου και της μαμής.

ελευθερώθη, γέννησε, έτεκε.

ελευθέρωση, η, ο τοκετός, η γέννα.

ελευτερώνω, διευκολύνω τον τοκετό, γεννώ, τίκτω.

εμμηνόγαλα, το, η τελετουργική πράξη της μάνας με τη μαμή, όταν έρθουν τα πρώτα έμμηνα της κόρης της. Τότε, ρίχνει λίγες σταγόνες αίμα σε μητρικό γάλα και την ποτίζει για να παντρευτεί γρήγορα, τα δε έμμηνα να παύσουν και να γίνουν... μητρικό γάλα. Επίσης, το εμμηνόγαλα το χρησιμοποιεί η μαμή σαν ερωτικό φίλτρο, για να αγαπήσει ένας νέος μια κόρη.

εμπαιδολή, η, η έγκυος, η έμπαιδος (εν και παις). Λέγεται και έμποδος.

εμποδισμένη, η, 1) η μάνα που έπαυσε να τεκνοποιεί εξαιτίας νοσήματος. 2) η νεόνυμφος με γενετήσια ψυχρότητα.

εμπρόπονα, τα, οι πρώτες ωδίνες του τοκετού.

εμπροσμάμη, η, η δευτερεύουσα μαμή που κρατάει την επίτοκο, η βοηθός της μαμής.

Ένθερμη, η, η θαυματουργή εικόνα της Παναγίας επί δυστοκίας, που ελευθερώ-

νει θαυματουργικά τη γυναίκα και το παιδί.

ενκουνίζω ή κουνίζω, σπαργανώνω και τοποθετώ το βρέφος στην κούνια. Πράξη της μαμής μετά τα λούσματα, την τρίτη ημέρα από τον τοκετό, η οποία τότε αμοίβεται γενναία.

εννιά, η, η ημέρα που σηκώνεται από το κρεβάτι η πλούσια λεχώνα. "Στις εννιά, για νάναί πάντα νιά". Η φτωχή σηκώνεται στις τρεις πατώντας πάνω σε σιδερένιο υνί, για να είναι σιδερένια.

εννιαμέρισμα, το, το σήκωμα της πλούσιας αρχόντισσας λεχώνας στις εννιά ημέρες.

εννιάμερο, το, το βρέφος που συμπλήρωσε εννιά ημέρες από τη γέννησή του.

εννιάξυλα, τα, όταν η μάνα καίει το φούρνο για να ψήσει τα ψωμιά του γάμου, ρίχνει μέσα εννιά διαφορετικά ξύλα, που το όνομά τους είναι αρσενικό, π.χ. έλατος, πλάτανος, ευκάλυπτος, πρύνος κλπ., για να κάνει το ανδρόγυνο αρσενικά παιδιά.

εννιάφαγο, το, το τραπέζι των Χριστουγέννων με εννέα είδη φαγώσιμων, για να τιμήσουν τη γέννηση του Χριστού.

εξαμηνίτικο, το, το παιδί που γεννήθηκε πολύ πρόωρα, στους έξι μήνες. Το λένε και άσωστο. Η μαμή το αεροβαφτίζει ή το καντηλοβαφτίζει για να ζήσει, γιατί συνήθως πεθαίνει. Το τυλίγουν με βαμβάκι ή το βάζουν σε "γυάλα".

εξεπαίδωσε, όταν η μάνα έπαψε να γεννάει.

εξορκισμένες, οι, οι νεράιδες, οι ανηρούσες, που πειράζουν τις λεχώνες. Είναι ο φόβος και ο τρόμος της μαμής (η προσωποποίηση του επιλόχειου πυρετού).

εξωνέρι, το, νερό που πίνουν τα εξωτικά. Το αποφεύγει η έγκυος ή η λεχώνα.

επίζηλος, η, η λεχώνα τις πρώτες 40 ημέρες, γιατί είναι επίφθονος και ματιάζεται εύκολα.

επιθυμητούρια, τα, η ζωνρή επιθυμία της εγκύου για λιχουδιές και φαγητά (κίσσησις).

επιθύμιο, το, η επιθυμία της εγκύου για φαγητό.

Επιταφιολούλουδα, τα, τα άνθη του Επιταφίου. Τα καίει η μαμή και καπνίζει τη λεχώνα για να μη βασκαθεί από κακό μάτι.

επωδή, η, η μαγική ωδή που απαγγέλλει η μαμή σε πόνο του μαστού της λεχώνας. Λέγεται και «ξόρκι» ή «γητειά».

έρμη, η, η σείρα γυναίκα.

έρχεται, (επί εμβρύου), επιφώνημα της μαμής όταν το παιδί κινείται για να εξέλθει από τη μήτρα: «το παιδί έρχεται με το κεφάλι», ή «με τα πόδια ανάποδα».

έρωντας, ο, το φυτό δίκταμος. Φυτρώνει σε απόκρυμες κορφές. Το βράζει η μαμή και το δίνει για εμμηναγωγό ή για ωκικόκιο.

ευκόγαλα, το, το μεταβατικό γάλα από την τρίτη ως την ένατη ημέρα της λοχείας.

ευκολονέρι, το, μόλις απογεννήσει η γυναίκα έρχεται ο ιερέας και ευλογεί το νερό. Αφού η λεχώνα πιει τρεις γουλιές, το υπόλοιπο θα το κρατήσει η μαμή για 40 ημέρες για να δροσίζει τη λεχώνα με ραντισμό.

ευκολόνερο, το, το νερό που ευλογεί ο ιερέας, λέγοντας σχετική ευχή, για να καθαρισθεί η λεχώνα. Λέγεται και «ευ-

χόνερο».

ευλαβίδι, το, η πρώτη Θεία Μετάληψη του βρέφους, το «χρυσό δοντάκι». Το κρατάει η μάνα με τη βοήθεια της μαμής.

ευρετός, ο, το νόθο τέκνο χωρίς γονείς, που ευρέθη από κάποιον στο δρόμο ή έξω από την πόρτα της εκκλησίας και εβαπτίσθη απ' αυτόν με το όνομα «Βρεττός».

ευχή, η, 1) η επίκληση της θείας προστασίας, 2) η ευχή του ιερέα προς τη λεχώνα ευθύς μετά τον τοκετό.

ευχή της μαμής, η, η ευχή που δίνει η μαμή όταν παραδίνει στην αγκαλιά της μάνας το αρτιγέννητο λέγοντας: «καλά θρέμματα, γλυκόγαλη», και όταν σηκώνεται από το κρεβάτι: «σιδερένια και σιδεροκέφαλη, να χείρεσαι το γιό σου ή την κόρη σου». Η μάνα απαντά: «πάντα άξια κυρά-μαμή. Να έχεις όλο επιτυχίες στις γέννες».

εφτά, τα, η τελετή των «Εφτά» γινόταν την έβδομη ημέρα από τη γέννηση του παιδιού. Τότε η μαμή έλουζε το βρέφος στη σκάφη, με αναμμένα γύρω-γύρω εφτά κεριά. Επίσης, έβαζε γύρω από τη σκάφη διάφορα αντικείμενα, σχετικά με το επάγγελμα που ήθελαν να ακολουθήσει το παιδί. Στα αγόρια: βιβλίο, όπλο, γεωργικά εργαλεία. Στα κορίτσια: ψαλιδάκι, κέντημα κλπ. Όλοι οι συγγενείς έφερναν δώρα στη μαμή.

εφταβότανο, το, ειδικό κηρόλαδο της μαμής για αποστήματα του μαστού της λεχώνας. Παρασκευάζεται από εφτά είδη: λάδι, σαπούνι, κεριά, θυμίαμα, μαστίχα Χίου, ρετσίνι πεύκου και ρετσίνι κερασιάς.

εφτάγεννη, η, η μάνα που είχε εφτά φυσιολογικούς τοκετούς.

εφτάγερη, η, η υγιής γυναίκα, που γέννησε πολλά παιδιά χωρίς να αρρωστήσει (συνήθως, μετά από εφτά τοκετούς).

εφτάλουσμα, το, το λούσιμο του βρέφους στις επτά ημέρες από τη μαμή, όπου οι συγγενείς χρυσώνουν μαζί με το παιδί και τη μαμή, η οποία εύχεται στους γονείς: «καλορίζικο, καλομοιρασμένο και καλαναθρεμμένο».

εφταμάρι, το, είδος πούδρας που φτιάχνει η μαμή για το φτιασίδι της λεχώρας, γιατί ομορφαίνει τα επτά σημεία του προσώπου, όπου υπάρχουν οι πανάδες της εγκυμοσύνης. Η μαμή αμοίβεται γι' αυτό με άσπρο (ασημένιο νόμισμα).

εφταμεσάνυχτα, τα, τα άγρια μεσάνυχτα, που αρχίζουν συνήθως οι ωδίνες της πρωτάρας εγκύου και σηκώνουν τη μαμή επειγόντως.

εφταμηνίτικο, το, το πρόωρο βρέφος των επτά μηνών εγκυμοσύνης. Επίσης, το ατροφικό, το ισχνό και μικροκαμωμένο παιδί.

εφταμπάμπακο, το, η τελετουργία της μαμής την τρίτη ημέρα μετά το λούσιμο, με επτά τολύπια βαμβάκι. Τα πασπαλίζει με ψιλή κανέλλα και τα τοποθετεί ως εξής: δύο στα μηρία, δύο στις μασχάλες, δύο στα αφτιά και ένα στο λαιμό του νεογνού, για να μοσχοβολάει ο ιδρώτας του, και του λέει ευχές και γλυκόλογα. Αν είναι αγόρι φιλοδωρείται γυναιά από τον πατέρα και τη μάνα.

εφτάποδο, το, το ύστερο, ο πλακούς, το λευτέρι.

επιμάκι, το, το τελευταίο παιδί της μάνας.

Z

ζαβλάκωμα, το, η ζάλη στη βασκανία της λεχώρας.

ζαγανιάρικο, το, το χωρό και καχεκτικό βρέφος.

ζαγάρα, η, η κοινή γυναίκα με εξώγαμο

παιδί.

ζαλάδα, η, η αδυναμία της λεχώρας να σηκωθεί.

ζαμπούνα, η, 1) η έγκυος με αδιαθεσίες ή αιμορραγία, 2) η άρρωστη λεχώρα, ανήμπορη να συνέλθει από πυρετό ή αιμορραγία.

ζαρέας, ο, το νεογνό που γεννήθηκε ζαρωμένο.

ζάρωμα, το, η ανώμαλη θέση του εμβρύου στη μήτρα.

ζαφορά, η, οι στήμονες του φυτού ζαφορά. Το έγχυμά τους δίνεται ως εμμηναγωγό.

ζάχαρη, η, η σάκχαρις. Η μαμή τη χρησιμοποιεί σε πολλές τελετουργίες για θεραπευτικούς σκοπούς.

ζεστασές, οι, τα πρακτικά φάρμακα της μαμής προς τη στείρα γυναίκα για να συλλάβει παιδί.

ζηλεύω, όταν η έγκυος λιχουδεύεται, επιθυμεί δηλαδή κάποιο νόστιμο φαγητό ή γλυκό.

ζιζάνια, τα, οι ψυχές των αβάφτιστων αποθανόντων νεογνών, που πέθαναν πάνω στη γέννα, και οι οποίες περιφέρονται τη νύχτα και ενοχλούν τη μάνα και τη μαμή.

ζουνάρι, το, το ζωνάρι του συζύγου με το οποίο έδενε η μαμή την κοιλιά της λεχώρας μετά την αποβολή του πλακούντος. Ήταν ένδειξη ότι το παιδί ήταν γνήσιο, δικό του, και δρούσε επίσης σαν μητροσυσταλτικό.

ζούρια, η, η ατροφία, η καχεξία του βρέφους.

ζουρισμένο, το, το καχεκτικό βρέφος μετά από αρρώστια.

ζοχάδες, οι, οι αιμορροΐδες της εγκυμοσύνης ή της λοχείας.

ζοχός, ο, φαγώσιμο χόρτο. Θεωρείται γαλακταγωγό και αποτρεπτικό των φιδιών για το θηλάζον βρέφος.

ζυγοδοσμένο, το, όταν το παιδί μιας μάνας πεθάνει, η μαμή αμέσως μετά το αφαλόκομμα το ζυγίζει και το βάρος του το δίνει η μάνα σε λάδι ή κερί ή λιβάνι στην εκκλησία, κάθε μήνα μέχρι να χρονίσει.

ζυμαρόπιτα, η, η τροφή της λεχώνας, από σταρένιο αλεύρι με λίγο βούτυρο και λίγο τυρί. Όταν της το προσφέρει η μαμή της εύχεται: «καλορίζικο και σ' άλλα με το καλό».

ζυμπραγά, τα, τα δίδυμα.

ζυμώστρα του κεφαλιού, η, η μαμή, που την τρίτη νύχτα από τον τοκετό, μαζί με τη γιαγιά, διαπλάθει το κεφάλι του νεογνού και του βάζει κεφαλόδεσμο, για να διαπλασθεί και να αναπυχθεί φυσιολογικά.

ζυπόνη, το, το μικρό σακάκι του βρέφους, που το φορεί μέσα από τα ρούχα του.

ζωντάνης, ο, το φιλάσθενο και καχεκτικό βρέφος.

ζωντόχορτο, το, είδος ελεβόρου, του οποίου το αφέψημα από τις ρίζες πίνουν οι λαχταρισμένες στείρες, για να συλλάβουν παιδί.

ζωοδόχοι, οι, οι πηγές των ιαματικών υδάτων, από τις οποίες πίνουν κάθε Σάββατο οι στείρες για να συλλάβουν παιδί. Βρίσκονται συνήθως σε εκκλησίες της Ζωοδόχου Πηγής.

Ζωοδόχος Πηγή, η, επίθετο της Παναγίας. Προστάτης των κοριτσιών, που αργούν να τους έρθουν τα έμμηνα.

ζώσιμο, το, μετά την αποβολή του πλακούντος η μαμή έζωνε την κοιλιά της λεχώνας με το ζωνάρι του ανδρός της, αφού τοποθετούσε στο υπογάστριο μία ξύλινη σφραγίδα προσφοράς.

ζώστρα, η, η φασκιά του βρέφους.

ζωή, η, 1) η αφηρημένη έννοια του ζω, 2) η μάνα, γιατί είναι η πηγή της ζωής,

3) το σιτάρι, το γέννημα.

ζωχάδες, οι, οι αιμορροΐδες της εγκύου. Η μαμή τις επάλειφε με σχινόλαδο ή χελιόλαδο για ανακούφιση ή θεραπεία.

Η

Ήλιος, ο, 1) ο γήλιος, το κέντρο του πλανητικού μας συστήματος, 2) επιφώνημα της μαμής, όταν φέρει στον τοκετό αγόρι, 3) προσωποποίηση και επίκληση της μαμής, ως σύμβολου ζωής. Όταν η μαμή πρωτοσηκώνει τη λεχώνα, την προστάζει να κοιτάξει προς την Ανατολή και της λέει να φωνάξει τρεις φορές: «Ήλιε μου, και τρισήλιε μου, και κοσμογυριστή μου, κάνε με δυνατή, να ορθοποδίσω, να βυζάξω το παιδί μου».

ημέρα, η, η μέρα: 1) το από την ανατολή μέχρι τη δύση του ηλίου χρονοδιάστημα, 2) η γέννηση αγοριού: «είδε το φως της ημέρας = εγεννήθη ... αγόρι!». Επίσης, η μαμή, για να κολακεύσει τον πατέρα του νεογέννητου, αναφωνεί σε γέννηση αγοριού: «η καλή μέρα από το πρωί φαίνεται» και φιλοδωρείται.

ημεράδα, η, η ημερότης, η πράξη της μαμής όταν παραδίδει έτοιμο το νεογέννητο στη μάνα, αφού πρώτα το έχει ημερώσει με σιάξιμο (απαλούς χειρισμούς, θωπείες) στα μέρη του προσώπου.

ήσκιος, ο, δαιμονικό πνεύμα, που κυκλοφορεί τη νύχτα και προσβάλλει τις έγκυες και τις λεχώνες όταν βγούν έξω το βράδυ. Η μαμή τις καπνίζει τρεις βραδιές με ησκιοβότανα για να ηρεμήσουν.

ησκιοχάρτι, το, φυλαχτό της εγκύου. Το φτιάχνει η μαμή για να την προφυλάξει από την αποβολή.

ήσκιωμα, το, φάντασμα, σε τόπο που στοιχειώθηκε μάνα με παιδί στην κοιλιά (έγκυος).

θαλασσί, το, το γαλάζιο χρώμα. Θεωρείται αντιβασκάνιο.

θαλασσόματο, το, μικρό όστρακο ερυθρού ή ροζ χρώματος. Το χρησιμοποιούν για αντιβασκάνιο στη λεχώνα και στο νεογνό.

θαλασσοπνιγμένο, το, το ύστερο (πλακούντας) μίας γυναίκας, που κάνει συνεχώς κορίτσια. Για να σταματήσουν τη θηλυγονία, το δένουν σε μία ποδιά και το πετούν στη θάλασσα ή σε τρίστρατο.

θανατίδα, η, σπυρί θανατηφόρο, ο ψευδάνθρακας.

θανατοπατημένο, το, το αφυδατωμένο βρέφος. Λέγεται και «ζουριασμένο».

θαράπος, ο, ο μάγος, ο πρακτικός γιατρός, που θεραπεύει ψυχοσωματικά νοσήματα στις έγκυες και τις λεχώνες. Η μαμή πάντα συνεργαζόταν με το «θαράπο». Λέγεται και «καλογιατρός».

θαρμισμένη, η, η λεχώνα που έχει ματιασθεί, έχει βασκαθεί.

θαρμόπετρα, η, γαλάζια πέτρα για τη βασκανία.

θαρμός, η, η βασκανία.

θειά, η, 1) η θεία, 2) τιμητική προσφώνηση προς τη γριά μαμή.

θεοβυζαστικά, τα, τα χρήματα που δίνει ο γαμπρός στη μάνα της νύφης στο νυφόπαρμα, γιατί τη θήλασε μητρικό γάλα πάνω από ένα χρόνο.

Θεόδωροι Άγιοι, οι, προστάτες των ανύπαντρων κοριτσιών και των αμποδεμένων γαμπρών.

Θεομήτωρ, η, η Μητέρα του Θεού. Επωνυμία της Παναγίας. Λέγεται και «Θεοτόκος» και «Μεγάλη Μάνα» και είναι προστάτης κάθε μητέρας και παιδιού, καθώς και της μαμής.

Θεός, ο, ο Μεγαλοδύναμος, ο Παντοδύναμος. Φράσεις της μαμής για το Θεό πάνω στη γέννα: «Ο Θεός βοηθός μας», «Με το θέλημα του Θεού θα καλογεννησεις», «Με τη δύναμη του Θεού θα ελευθερωθείς. Κουράγιο!», «Ο Θεός προστατεύει τις έγκυες», «Με τη δύναμη του Θεού», «Ο Θεός να βάλει το χέρι του» (σε δυστοκία), «Ο Θεός είναι Μεγάλος», «Θεούλη μου!», «Ο Θεός δίνει τα παιδιά και ο Θεός τα παίρνει», «Μη χειρότερα Θεέ μου!», «Δόξα νά' χει ο Θεός!», «Τί τράβηξα να τη ξεγεννήσω, ένας Θεός το ξέρει!» (επί δυστοκίας), «Από το Θεό και στα χέρια σου κυρά-μαμή!».

Θεόσταλτο, το, το παιδί που ήρθε μετά από πολλές παρακλήσεις.

Θεοσταυρωμένο, το, το υγιές και αρτιμελές νεογέννητο που έκλαψε αμέσως στη γέννα.

Θεότρομη, η, η βαρειά εορτή για τη μαμή, όπως είναι της Υπαπαντής, του Αγίου Ελευθερίου, του Αγίου Συμεών, του Αγίου Στυλιανού, καθώς και κάθε γιορτή στη μνήμη της Παναγίας.

Θεοτόκος, η, η Μητέρα του Χριστού. Λέγεται και Θεομήτωρ και Μεγάλη Μάνα.

θεοτρυπημένη, η, μικρή γαλάζια πέτρα με τρύπα στη μέση, προερχόμενη από αρχαίους τάφους. Το καλύτερο αντιβασκάνιο για τη λεχώνα και το παιδί κατά τις δοξασίες της μαμής.

θεραπεία, η, η πρακτική θεραπεία από τη μαμή σε μητρικές παθήσεις.

θεριακή, η, μίγμα διαφόρων φαρμακευτικών ουσιών με όπιο. Η μαμή το χρησιμοποιεί σαν ναρκωτικό και υπνωτικό σε κακοπαθημένα νεογνά.

θεριό, το, η λάμια. Προσωποποίηση της οξείας λαρυγγίτιδας των νηπίων.

(Συνέχεια στο επόμενο τεύχος)

Όταν εκεί επάνω ... (Διάλογος με την Ειδείθια)

Νίκος Α. Παπανικολάου, Ομότιμος Καθηγητής Μαιευτικής-Γυναικολογίας.

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

— Το να κατακτήσει μία θεά ή μία ωραία θνητή ο θεός σου, θα μπορούσε κανείς να το δικαιολογήσει, αλλά το να πάει με μία φοβερή Γοργόνα, τη Μέδουσα, πώς το μπόρεσε;

— Η Μέδουσα, η κόρη του Φόρκη και της Κητώσ και αδελφή της Σθενώς και της Ευρυάλης, που ήταν αθάνατες, ενώ αυτή θνητή, ήταν, πραγματικά, φοβερή. Στη θέση των μαλλιών της υπήρχαν φαρμακερά φίδια, τα δόντια της έμοιαζαν με αγκριογούρουνου, τα χέρια της ήταν χάλκινα και τα φτερά της χρυσά. Τα μάτια της, όποιον κοιτούσαν, τον πέτρωναν. Αυτό το τέρας δεν φοβήθηκε ο θεός μου και ενώθηκε μαζί του.

— Απέκτησε παιδιά μαζί της;

— Ναι. Τον Πήγασο και τον Χρυσάορα. Και να πώς: Ο τύραννος της Σερίφου, ο Πολυδέκτης, έδωσε εντολή στον Περσέα να σκοτώσει τη Μέδουσα. Για να γλιτώσει ο Περσέας από τα μάτια της, χρησιμοποίησε τη γυαλισμένη ασπίδα του σαν καθρέπτη. Έτσι, εξουδετέρωσε τη ματιά της και της έκοψε το λαιμό. Από τον κομμένο λαιμό βγήκαν τα παιδιά από τον έρωτά της με τον Ποσειδώνα, δηλαδή ο Πήγασος και ο Χρυσάορας, όπως σου είπα.

— Ήταν και αυτοί δύσμορφοι, όπως η μητέρα τους;

— Ο Πήγασος ήταν ένα φτερωτό άλογο, που ο πατέρας του ο Ποσειδώνας το έδωσε στο Βελλερεφόντη να σκοτώσει

τη Χίμαιρα και να νικήσει τις Αμαζόνες. Ο Χρυσάορας, δηλαδή αυτός με το χρυσό σπαθί, ήταν και αυτός φτερωτό άλογο, που έσμιξε με την Καλλιρόη, κόρη του Ωκεανού και απέκτησε τον Γηρυόνη, τον εχθρό του Ηρακλή, και την Έχιδνα, που ήταν μισή Νύμφη και μισή φίδι.

— Υπάρχει γυναίκα, που να την επιθύμησε ο θεός σου και αυτή να του ξέφυγε;

— Θυμάμαι την Καινίδα, την κόρη του Λαπίθη Ελάτου, που ήταν πολύ όμορφη. Την πόθησε ο Ποσειδώνας, αλλά αυτή τον απέκρουσε, γιατί δεν της άρεσαν οι έρωτες, ούτε τα παιδιά. Στην επιμονή του Ποσειδώνα σκέφτηκε να του ζητήσει μία χάρη και αν την ικανοποιήσει αυτή να ενδώσει. Ο Ποσειδώνας της υποσχέθηκε πως θα την ικανοποιήσει και αυτή του ζήτησε να γίνει άντρας, δυνατός και άτρωτος. Ο Ποσειδώνας δεν πήρε πίσω την υπόσχεσή του, παραιτήθηκε από τον έρωτά του γι' αυτή και η Καινίδα έγινε άντρας, ο Καινέας. Ο Καινέας πολέμησε τους Κένταυρους και αυτοί, επειδή ήταν άτρωτος και δεν μπορούσαν να τον σκοτώσουν, τον χτύπησαν με κορμούς ελάτων και στο τέλος τον έθαψαν κάτω από αυτούς. Λένε, πως τάχα μετά το θάνατό του, ο Καινέας έγινε πάλι γυναίκα ή μεταμορφώθηκε σε πουλί με όμορφα φτερά, που λέγεται φοινικόπτερο.

— Είναι αλήθεια πως απέκτησε τον Ανταίο με τη προγιαγιά του τη Γαία;

— Αλήθεια είναι. Αυτός κατοικούσε στη

Λιβύη και ανάγκαζε κάθε ξένο να παλεύει μαζί του και τον νικούσε, γιατί η μάνα του η Γαία τον έκανε δυνατό όσο πατούσε πάνω της. Τά λάφυρα, που συγκέντρωνε απ' όσους σκότωνε, τα πήγαινε σε ναό του πατέρα του. Ήθελε με τα κρανία των θυμάτων να φτιάξει κάποτε ένα ναό, να τον χαρίσει στον πατέρα του τον Ποσειδώνα. Όταν ο Ηρακλής πήγαινε να βρει τα μήλα των Εσπερίδων, πέρασε από τη Λιβύη, πάλεψε μαζί του, τον σήκωσε στους ώμους του και τον έπνιξε, γιατί ο Ανταίος έχασε τη δύναμή του μην ακουμπώντας στη μάνα του Γαία.

— Και ένας ανθρωποφάγος υπήρξε καρπός ερωτικής περιπέτειας του θείου σου, Ελευθώ.

— Ήταν ο Βούσιρης, που τον απέκτησε από τη Λυσιάνασσα, την κόρη του βασιλιά της Αιγύπτου Έπαφου. Όποιος περνούσε από τη χώρα του, τον πήγαινε στον ιερό ναό του Δία, που ήταν στη Μέμφιδα, του έλεγε πως θα τον μύσει στη λατρεία του θεού, τον έβαζε πάνω στο βωμό και εκεί τον έσφαζε ο ίδιος. Οι ιερείς του ναού πρόσφεραν το θύμα θυσιά στο θεό και αυτός έτρωγε κομμάτια από το κορμί του. Θύμα του υπήρξε και ο Ηρακλής, που τον έπιασε, τον έδεσε, τον στεφάνωσε με λουλούδια και τον οδήγησε στο βωμό. Ο Ηρακλής, όμως, κατάφερε να λυθεί και να σκοτώσει το Βούσιρη.

— Αναφέρεται, πως την πυγμαχία και τη μεταλλική ζώνη τις έφερε στον κόσμο πρώτος ο Άμυκος, που και αυτός ήταν γιός του θείου σου.

— Τον Άμυκο τον απέκτησε με τη Βιθυνία. Ήταν βασιλιάς των Βεβρύκων στη Βιθυνία και όποιος ξένος πατούσε τη χώρα του τον σκότωνε με τις γροθιές του. Όταν πέρασαν από τη χώρα του οι Αργοναύτες, ο Πολυδεύκης τον νίκησε

στον αγώνα πυγμαχίας, αλλά του χάρισε τη ζωή ύστερα από όρκο του στον πατέρα του Ποσειδώνα, πως στο εξής θα σεβόταν τους ξένους.

— Είπαμε, Ελευθώ, πως το νησί Αίγινα πήρε το όνομά του ύστερα από ερωτική περιπέτεια του πατέρα σου. Νομίζω, πως και η γειτονική Σαλαμίνα συνδέεται με κάποιο έρωτα του θείου σου.

— Δίκιο έχεις. Ανάμεσα στις είκοσι κόρες του θεού-ποταμού Ασωπού και της Μετώπης, κόρης του ποταμού Λάδωνα, ήταν και η Σαλαμίνα. Ήταν πολύ όμορφη, την ερωτεύτηκε ο θεός μου και την πήγε στο νησί, που αργότερα πήρε το όνομά της. Από τη Σαλαμίνα απέκτησε τον Κυχρέα, που οι κάτοικοι του νησιού τον έκαναν βασιλιά τους, γιατί τους απάλλαξε από ένα μεγάλο φίδι, που κατέστρεφε το νησί.

— Ευγνωμοσύνη του χρωστάνε οι Έλληνες και γιατί τους βοήθησε στη ναυμαχία της Σαλαμίνας. Λέγεται, πως στη ναυμαχία εμφανίστηκε ένα φίδι ανάμεσα στα καράβια, που τους είπε πως θα νικήσουν. Το Μαντείο των Δελφών αποκάλυψε πως το φίδι ήταν η ενσάρκωση του Κυχρέα.

— Αυτό δεν το ξέρω. Νομίζω, πως είναι καιρός να τελειώσουμε τις ερωτικές περιπέτειες του θείου μου Ποσειδώνα με τον έρωτά του για την Ωναιάδα, που ήταν Νύμφη και από την οποία απέκτησε τον Αρίωνα, τον τεχνίτη της λύρας από τη Λέσβο. Τον Αρίωνα τον έστειλε ο τύραννος της Κορίνθου Περίανδρος να γυρίσει την Ελλάδα και τη Σικελία τραγουδώντας, για να βγάλει χρήματα. Όταν επέστρεφε στην Κόρινθο με πλοίο, οι ναύτες θέλησαν να τον σκοτώσουν για να του πάρουν τα χρήματα. Αφού του επιτέθηκαν, αυτός ζήτησε να τον αφήσουν να πει το τελευταίο του τραγούδι

με τη λύρα και εκείνοι τον άφησαν. Η φωνή του και το παίξιμό του μάγεψαν τα δελφίνια της θάλασσας, που τα έστειλε ο Απόλλωνας, πήδηξε σε ένα από αυτά και έφυγε για το ακρωτήριο Ταίναρο και μετά στην Κόρινθο. Ο Απόλλωνας, σε ανάμνηση της περιπέτειας του Αρίωνα, τον έκανε αστερισμό.

ΕΡΩΤΕΣ ΑΠΟΜΩΝΑ

Μετά τους έρωτες του Δία και του Ποσειδώνα δεν μπορούσα να μην ενδιαφερθώ και για τους έρωτες του Απόλλωνα.

— Ένα από τα παιδιά του πατέρα σου, Ελευθώ, ήταν και ο Απόλλωνας, που τον απέκτησε, όπως είπαμε, με τη Λητώ. Από την ώρα που γεννήθηκε, υπήρξε το αγαπημένο του παιδί, γι' αυτό στη γέννησή του έστειλε ιερούς κύκνους να πετάνε πάνω από τη Δήλο επτά φορές, γιατί γεννήθηκε στις επτά του μήνα. Ύστερα, του χάρισε χρυσή μίτρα, μία λύρα και ένα άρμα ζεμένο με κύκνους. Μετά, του χάρισε το Μαντείο των Δελφών. Λέγεται, πως ήταν όμορφος, ψηλός με μακριά ωραία μαλλιά και είχε πολλές κατακτήσεις. Ποιές από αυτές γνωρίζεις μιά και είσαστε αδέρφια από τον ίδιο πατέρα;

— Θ' αρχίσω από την Πρόκλεια, τη γυναίκα του Κύκνου, που ήταν γιός του Ποσειδώνα, δηλαδή πήγε με τη γυναίκα του πρώτου του ξαδέλφου. Από τον έρωτα αυτό γεννήθηκε ο Τένης, ο επώνυμος ήρωας του νησιού Τένεδος. Η Πρόκλεια πέθανε και ο Κύκνος ξαναπαντρεύτηκε τη Φιλονόμη, που κατηγόρησε τον Τένη στον πατέρα του πως τάχα αποπειράθηκε να τη βιάσει. Ο Κύκνος την πίστεψε και μαζί με την αδελφή του την Ημιθέα, τους έβαλε σ' ένα κιβώτιο και τους πέταξε στη θάλασσα. Τους προστάτεψε, όμως, ο παππούς του Τένη, ο Ποσειδώ-

νας, και τους έβγαλε στο νησί Λεύκοφρυς, που στη συνέχεια ονομάστηκε Τένεδος, γιατί αργότερα ο Τένης έγινε βασιλιάς της.

— Ο Τένης συνδέεται, νομίζω, με το θάνατο του Αχιλλέα.

— Σωστά. Όταν οι Έλληνες πήγαιναν στην Τροία, πέρασαν από την Τένεδο, αλλά ο Τένης τους εμπόδισε την απόβασή τους, γι' αυτό ο Αχιλλέας τον σκότωσε, αν και η μητέρα του, η Θέτιδα, είχε προφητέψει πως, αν σκοτώσει παιδί του Απόλλωνα θα σκοτωθεί και αυτός. Η προφητεία της μάνας του βγήκε σωστή, γιατί ο Αχιλλέας σκοτώθηκε στην Τροία.

— Όταν οι Αργείοι κατέλαβαν τη Θήβα, ήθελαν να προσφέρουν ό,τι ωραιότερο υπήρχε στα λάφυρά τους στον Απόλλωνα. Βρήκαν μία ωραία κοπέλα και την πρόσφεραν στο θεό. Ποιά ήταν αυτή;

— Ήταν η Μαντώ, η κόρη του μάντη Τειρεσίας. Ο Τειρεσίας είχε συμβουλέψει τους Θηβαίους να καταφύγουν στην πηγή Τιλφούσα για να γλιτώσουν. Από το νερό της πηγής ήπια νερό ο Τειρεσίας και, επειδή ήταν πολύ κρύο και αυτός πολύ γέρος δεν άντεξε και πέθανε. Τη Μαντώ την παρέδωσαν, όπως σου είπα, στον Απόλλωνα, που ήταν στους Δελφούς. Εκεί, η Μαντώ διακρίθηκε για την τέχνη της στη μαντική, που διδάχτηκε από τον πατέρα της.

— Απέκτησε παιδιά μαζί της ο Απόλλωνας;

— Απέκτησε τον Μόψο, που είχε και αυτός κληρονομήσει τις μαντικές ικανότητες του παππού του Τειρεσία και μάλιστα νίκησε τον περίφημο μάντη Κάλχα, που δεν άντεξε την ήττα του και πέθανε.

— Πώς τα κατάφερε ο Μόψος να νικήσει αυτό τον ασυναγώνιστο μάντη;

— Ο Κάλχας τον προκάλεσε, όταν τον αντάμωσε μία μέρα στον Κολοφώνα, στο

σπίτι του. Έξω από το σπίτι υπήρχε μία συκιά. Ο Κάλχας τον ρώτησε: “πόσα σύκα έχει;” και αυτός απάντησε: “δέκα χιλιάδες και ένα”. Τα μέτρησαν και βρέθηκαν σωστά. Εκεί κοντά υπήρχε μία γουρούνα και με τη σειρά του ο Μόψος ρώτησε τον Κάλχα: “πόσα γουρουνάκια έχει στην κοιλιά της και πότε θα γεννήσει;”. Ο Κάλχας απάντησε: “έχει οκτώ” χωρίς να του πει τη μέρα της γέννησης. Ο Μόψος του είπε ότι έκανε λάθος και πως έχει εννιά και πως θα γεννήσει την άλλη μέρα, ώρα έκτη. Έτσι ακριβώς έγινε. Ο Κάλχας δεν άντεξε και πέθανε από την πίκρα του.

— Ένα γιό απέκτησε ο Απόλλωνας, που ήταν τόσο ωραίος ώστε έβαλε σε πειρασμό το βασιλιά Μίνωα της Κρήτης και δημιούργησε πρόβλημα με τον αδελφό του τον Σαρπηδόνα, που και αυτού του άρεσε. Ποιός ήταν αυτός;

— Ήταν ο Μίλητος. Τον απέκτησε από την Αρία, την κόρη του Κλέοχου. Μετά τη γέννησή του τον παράτησε, αλλά τον μεγάλωσε ο παππούς του ο Κλέοχος. Ήταν, πράγματι, πολύ όμορφος και ο Μίνωας δοκίμασε να τον βιάσει. Τον επιθυμούσε και ο αδελφός του, όπως είπες, γι’ αυτό αναγκάστηκε να φύγει από την Κρήτη. Πήγε στη Σάμο, όπου ίδρυσε μία πόλη που την ονόμασε Μίλητο και μετά στην Καρία, που και εκεί ίδρυσε δεύτερη Μίλητο. Λέγεται, πως βιαιότερος μαζί του υπήρξε ο Μίνωας και πως με σύσταση του Σαρπηδόνα έφυγε από την Κρήτη.

— Ο γιός του, για τον οποίο νομίζω πως πρέπει να είναι περήφανος ο Απόλλωνας, είναι ο θεός της Ιατρικής, ο Ασκληπιός.

— Πάντα τον καμάρωνε και πάντα τον προστάτευε, αλλά ο πατέρας του ο Δίας κεραυνοβόλησε τον εγγονό του, τον Ασκληπιό, γιατί τόλμησε να ανασταίνει

ανθρώπους.

— Ποιά ήταν η μητέρα του Ασκληπιού;
 — Ήταν η Κορωνίδα, η κόρη του Φλεγύα, του βασιλιά των Λαπιθών. Την αγάπησε ο Απόλλωνας και όταν δεν ήταν μαζί της άφηγε ένα κοράκι να τη φυλάει. Κάποια μέρα επισκέφτηκε την Κορωνίδα ο γιός του Ελάτου, ο Ίσχυς, και το κοράκι νόμισε πως ήταν εραστής της. Το ανέφερε στον Απόλλωνα και αυτός έριξε το βέλος του να χτυπήσει την Κορωνίδα. Αυτή πρόφτασε να του φωνάξει πως είναι αθώα και πως πρέπει να σώσει το παιδί, που έχει στην κοιλιά της. Τότε, ο Απόλλωνας έσκισε την κοιλιά της και έβγαλε τον Ασκληπιό. Το κοράκι, που τον παρέσυρε στο θάνατο της Κορωνίδας, το καταράστηκε και από τότε έγινε κατάμαυρο. Τον ορφανό από μάνα Ασκληπιό, ο πατέρας του τον εμπιστεύτηκε στον Κένταυρο Χείρωνα, που τον δίδαξε ιατρική. Έγινε τόσο σπουδαίος γιατρός, που ανέστηνε νεκρούς, όπως τον Λυκούργο, το γιό του Μίνωα, που τον έλεγαν Γλαύκο, το γιό του Θησέα, που τον έλεγαν Ιππόλυτο και άλλους. Αυτή ήταν, όπως είπες, η αιτία να τον κεραυνοβολήσει ο Δίας. Ο πατέρας του, για να πάρει εκδίκηση από τον Δία, σκότωσε τους Κύκλωπες. Ο Ασκληπιός μετά το θάνατό του έγινε ο αστερισμός του Οφιούχου.

— Σε μία τρισεγγονη του πατέρα σου, Ελευθώ, από τη γενιά του Ιφικλή, του αδελφού του Ηρακλή, τη Θηρώ, κόρη του Λειπεφίλη και της Φύλαντας, οφείλεται και η ίδρυση της Χαϊρώνειας στη Βοιωτία, νομίζω.

— Πραγματικά, ο Απόλλωνας έσμιξε με τη Θηρώ και απέκτησε τον Χαίρωνα, που έδωσε το όνομά του στην πόλη. Η Χαϊρώνεια συνδέθηκε αργότερα με ιστορικές μάχες, όπως του Φιλίππου του Β΄ από

τη μια μεριά και των Αθηναίων και των συμμάχων από την άλλη. Έμεινε στις ημέρες σας ο Λέων της Χαιρωνείας, μνημείο της νίκης αυτής του Φιλίππου.

– Και η πόλη Οίτη, στους πρόποδες του ομώνυμου βουνού, χτίστηκε ύστερα από ερωτική περιπέτεια του Απόλλωνα.

– Την πόλη αυτή έχτισε ο Άμφισσος, που ήταν γιός του από τη Δρυόπη. Η Δρυόπη ήταν μοναχοκόρη του βασιλιά Δρύοπα και φύλαγε στην Οίτη τα κοπάδια του πατέρα της, όταν την είδε ο Απόλλωνας και την ερωτεύτηκε. Για να την κατακτήσει, μεταμορφώθηκε σε χελώνα, που η Δρυόπη την πήρε στην αγκαλιά της, αλλά ύστερα έγινε φίδι και ενώθηκε μαζί της. Η Δρυόπη φοβήθηκε, αλλά δεν είπε τίποτε στους γονείς της, που την πάντρεψαν με τον Ανδραίμονα, το γιό του Όξυλου. Ύστερα από λίγο γέννησε το παιδί του Απόλλωνα τον Άμφισσο, που ίδρυσε την Οίτη και ναό του πατέρα του.

– Μία αδελφή του Απόλλωνα από άλλη μητέρα, η Ευρυνόμη, που την έλεγαν και Θάλεια, είχε και αυτή τη δική της ερωτική περιπέτεια με τον Απόλλωνα.

– Η Θάλεια ήταν μία από τις τρεις Χάριτες. Οι άλλες δύο ήταν η Αγλαΐα και η Ευφροσύνη. Κατοικούσαν στον Όλυμπο και χάριζαν στους ανθρώπους ό,τι καλό και όμορφο. Τη Θάλεια την αγάπησε ο Απόλλωνας, που, όπως είπες, μπορεί να θεωρηθεί αδελφός της από άλλη μητέρα, όπως και εγώ δική του αδελφή. Μαζί της απέκτησε τους Κορύβαντες.

– Ποιοί ήταν αυτοί; Ρωτάω γιατί υπάρχει σύγχυση μεταξύ αυτών και των Κουρητών, όπως και για τη γέννησή τους. Λέγεται, πως γεννήθηκαν από τη γή, όπως φυτρώνουν τα δένδρα, ύστερα από βροχή, που γονιμοποίησε τη γή. Ο Ευριπίδης και ο Καλλίμαχος τους ταυτίζουν

με τους Κουρήτες και τους έχουν να χορεύουν γύρω από το Δία, όταν γεννήθηκε στην Κρήτη, το χορό “πρύλιν” ή “πυρρίχην” για να μην ακούσει το κλάμα του ο Κρόνος. Αλλού αναφέρεται, πως όχι μονάχα δεν είναι παιδιά του Απόλλωνα, αλλά ήταν και στη γέννα του. Άλλοι τους θέλουν γιούς του πατέρα σου με την Καλλιόπη, όπως είπαμε στους έρωτές του.

– Είναι γεγονός, πως υπάρχει αυτή η σύγχυση και ως προς την πατρότητά τους και ως προς το αν ήταν ίδιοι με τους Κουρήτες. Αν τους συνδέσουμε με τους Κουρήτες, που το όνομά τους βγαίνει από το “κούρος”, δηλαδή νέος άνδρας, πολεμιστής, πρέπει να δεχτούμε πως γεννήθηκαν από τον Απόλλωνα στην Κουρήτιδα, χώρα της Αιτωλίας, που πριν από τον Αιτωλό έτσι ονομαζόταν. Όπως και να έχουν τα πράγματα, οι Κορύβαντες και Κουρήτες ήταν συνδεδεμένοι με οργιαστικές τελετουργίες γονιμικής μιμητικής μαγείας. Λατρεύονταν σε διάφορα μέρη της Ελλάδας, όπως στην Κρήτη και ιδιαίτερα στην Ιεράπετρα, που παλιότερα ονομαζόταν Κύρβα, στη Ρόδο, όπου υπήρχε η πόλη Κυρβία, στην Αθήνα, στη Λυκόσουρα της Αρκαδίας και αλλού. Στη Μικρά Ασία τους συνέδεσαν με την Κυβέλη. Μερικοί τους ταυτίζουν και με τους Δακτύλους και άλλοι με τους Τελχίνες της Ρόδου.

– Πριν τελειώσω μ’ αυτούς, θέλω να σου πω, πως υπήρξαν σημαντικοί, γιατί πρόσφεραν πολλά, όπως την οπλοποιία, την εξημέρωση των ζώων, την εκτροφή προβάτων, τη μελισσοκομία, τη χρήση του τόξου και άλλα χρήσιμα. Όσο για τον αριθμό τους, άλλοι τους θέλουν τέσσερις, άλλοι εννιά και άλλοι δέκα.

– Είπαμε, Ελευθώ, πως την Αιτωλία την έλεγαν πρώτα Κουρήτιδα. Ασφαλώς

πήρε το όνομά της από τον Αιτωλό. Αυτός ξέρουμε πως έδωσε τους Κουρήτες από τη χώρα του και μαζί σκότωσε και τρία αδέρφια. Αυτά ήταν παιδιά του Απόλλωνα;

— Ήταν, πράγματι, παιδιά του. Ο Αιτωλός, γιός του Ενδυμίωνα, σκότωσε το βασιλιά της Πελοποννήσου Άπη, ένα μάντη και γιατρό, που ήταν γιός του Απόλλωνα και είχε θνητό πατέρα τον Φορωνέα. Οι γιοί του Άπη έδωξαν τον Αιτωλό και αυτός ήρθε στη Ναύπακτο και στις εκβολές του Αχελώου ποταμού φιλοξενήθηκε από τα παιδιά της Φθίας, τον Δώρο, τον Λαόδοκο και τον Πολυποίτη, που και αυτά ήταν παιδιά του Απόλλωνα. Τα τρία αδέρφια σκότωσε ο Αιτωλός και τους πήρε το βασίλειο, που αργότερα ονομάστηκε Αιτωλία. Ο Δώρος έδωσε το όνομά του στους Δωριείς.

— Μία ερωμένη του πατέρα σου, του Δία, ήταν η Θυία, από την οποία απέκτησε τον Μάγνητα και τον Μακεδόνα, όπως είπαμε. Αυτή, όμως, πήγε και με το γιό του Δία, τον Απόλλωνα. Έτσι δεν είναι;

— Πραγματικά, η Θυία, κόρη του Δευκαλίωνα και της Πύρρας και αδελφή της Πανδώρας και της Πρωτογένειας, υπήρξε ερωμένη και του Απόλλωνα, από τον οποίο απέκτησε τον Δελφό, που έδωσε το όνομά του στους Δελφούς.

— Ο Δελφός δεν ήταν γιός της Κελαινώς με τον Απόλλωνα;

— Η Κελαινώ ήταν κόρη του Ύαμου, που ήταν γιός του Λυκουρέα και της Κωρυκίας. Αυτή έδωσε το όνομά της σε σπηλιά του Παρνασσού, πάνω από τους Δελφούς. Μάλιστα, ο Λυκουρέας, υπήρξε ιδρυτής πόλης στην κορφή του Παρνασσού, που είχε το όνομά του. Ο Λυκουρέας, λοιπόν, ήταν παππούς της Κελαινώς και αφού ήταν γιός του Απόλλωνα, θα πρέπει να δεχτούμε πως πήγε με τη

δισέγγονή του. Δεν το νομίζω πως ο Απόλλωνας έφτασε ίσαμε κεί.

— Ο ωραίος Μίλητος, που προκάλεσε ερωτικό πάθος στο βασιλιά της Κρήτης Μίνωα, λέγεται πως και αυτός ήταν γιός του Απόλλωνα, από την κόρη του Μίνωα, την Ακακαλλίδα. Αν αυτό είναι σωστό, πρέπει ο Μίνωας να ερωτεύτηκε τον εγγονό του.

— Είναι αλήθεια, πως η Ακακαλλίδα ήταν κόρη του Μίνωα και πως αυτή με τον Ερμή απέκτησε τον Κύδωνα, τον ιδρυτή της Κυδωνίας και με τον Απόλλωνα τρεις γιούς: τον Μίλητο, το Νάξο και τον Αμφίθεμη, που τον έλεγαν και Γράμαντα. Όταν η Ακακαλλίδα ήταν έγκυος στον Μίλητο, που ήταν ο τρίτος στη σειρά, φοβήθηκε από τον πατέρα της και βρήκε άσυλο σ' ένα δάσος να γεννήσει. Επειδή δεν μπορούσε ν' αναθρέψει το παιδί της, το εγκατέλειψε στη ρίζα ενός δέντρου. Ο πατέρας του ο Απόλλωνας έστειλε λύκαινες, που με το γάλα τους μεγάλωσαν το παιδί μέχρι τότε, που βρέθηκαν βοσκοί να το αναθρέψουν. Αργότερα, τον γνώρισε ο Μίνωας, χωρίς να ξέρει πως είναι εγγονός του. Ο Νάξος ήταν ο επώνυμος ήρωας του νησιού.

— Αλλά, όπως είπαμε, τον Μίλητο τον θέλουν γιό του Απόλλωνα, όχι με την Ακακαλλίδα, αλλά με την Αρία, κόρη του Κλέοχου. Ο Οβίδιος επιμένει πως ήταν γιός του Απόλλωνα με τη Δηιώνη και πως ο Μίνωας τον έδωσε από την Κρήτη και πήγε στη Μικρά Ασία, όπου ίδρυσε τη Μίλητο. Πάντως, όπως και να έχουν τα πράγματα, ο Μίλητος ήταν γιός του Απόλλωνα. Η άποψη, πως ήταν γιός του Ευξάνθιου, του γιού του Μίνωα από τη Δεξιθέα, ή του Αστερίωνα, θετού πατέρα του Μίνωα, από την Ευρώπη, φαίνεται, πως δεν είναι σωστή.

(Συνέχεια στο επόμενο τεύχος)

Ανοιχτό Ταχυδρομείο Οδηγίες για συγγραφείς

Αγαπητοί Αναγνώστες,

Βρισκόμαστε στην ευχάριστη θέση να σας πληροφορήσουμε ότι ο Σύλλογός μας – Σύλλογος Επιστημόνων Μαιών-Μαιευτών Αθηνών – με την ευκαιρία της επανέκδοσης του περιοδικού του κλάδου μας «**ΕΛΕΥΘΩ**», θα θεωρήσει μεγάλη του τιμή να φιλοξενήσει στις στήλες του περιοδικού κάποιο άρθρο ή κάποια εργασία σας.

Ελπίζοντας στην ευγενή ανταπόκρισή σας, παραθέτουμε τις παρακάτω μικρές υποδείξεις, ώστε να διευκολυνθεί η έκδοση του περιοδικού.

1. Η έκταση του κειμένου δεν θα πρέπει να ξεπερνά τις 1.000 λέξεις (κατ' εξαίρεση δεχόμαστε μεγαλύτερα άρθρα κατόπιν συνεννόησης με τη Συντακτική Επιτροπή).
2. Σε περίπτωση που το κείμενο ξεπερνά τις 500 λέξεις, καλό θα ήταν να προτάσσεται περίληψη αυτού.
3. Τα άρθρα πρέπει να φθάνουν έγκαιρα στη Συντακτική Επιτροπή του περιοδικού, ώστε να υπάρχει η χρονική άνεση επεξεργασίας τους.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τη συνεργασία σας.

Από τη Σύntαξη του «Ελευθώ»

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΩΝ Σ.Ε.Μ.

Αγαπητοί Συνάδελφοι,

α) Η ετήσια ανανέωση της ταυτότητάς σας, ως μέλη του Συλλόγου, είναι υποχρεωτική και προβλέπεται από τη νομοθεσία της λειτουργίας του Συλλόγου. Η απόκτηση της ταυτότητας προϋποθέτει την εξόφληση της συνδρομής.

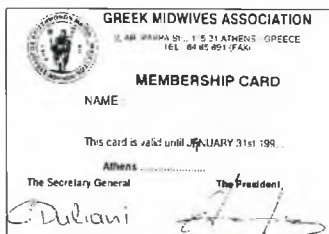
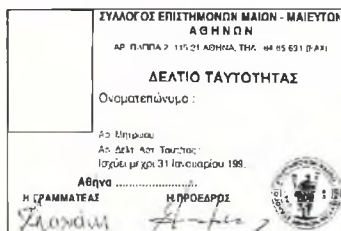
β) Εν όψει υπηρεσιακών ελέγχων της Υγειονομικής Υπηρεσίας της Νομαρχίας στην οποία ανήκει ο χώρος που εργάζεσθε, θα θέλαμε να είσθε καθ' όλα εντάξει στις υποχρεώσεις σας απέναντι στο Σύλλογο, ώστε να μη βρεθούμε στην ανάγκη να επικαλεσθούμε τα προβλεπόμενα από το Νόμο.

Ελπίζουμε στη συνεργασία σας για το συμφέρον του Κλάδου.

Για το Δ.Σ.

Η Πρόεδρος
ΕΛΕΝΗ ΣΑΜΑΡΙΤΑΚΗ

Η Γραμματέας
ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΔΑΛΙΑΝΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΓΕΝΝΗΤΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ
10ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΠΕΡΙΓΕΝΝΗΤΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ
 ΜΕ ΔΙΕΘΝΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
 ΚΑΛΑΜΑΤΑ, 16 - 17 ΜΑΪΟΥ 1998

Η Οργανωτική Επιτροπή του 10ου Πανελληνίου Συνεδρίου Περιγεννητικής Ιατρικής αποφάσισε τη **δωρεάν συμμετοχή** και τη **δωρεάν μεταφορά** με πούλμαν, των Μαιών, Νοσηλευτριών, Φοιτητών και Σπουδαστριών Σχολών Υγείας, που θα συμμετάσχουν στο Συνέδριο της Εταιρείας. Τα πούλμαν θα ξεκινήσουν από Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Γιάννενα. Ο αριθμός τους θα καθορισθεί από τον αριθμό συμμετοχών, που θα έχει λάβει ο Σ.Ε.Μ.Α. στα γραφεία του μέχρι τις 30 Απριλίου 1998. Για δηλώσεις συμμετοχής επικοινωνήστε με τον Σ.Ε.Μ.Α. στο τηλέφωνο 64.65.691 (Fax), σε ώρες γραφείου.

1ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

ΘΕΜΑ: "Κάθε Παιδί, Επιθυμητό Παιδί"

21 - 23 ΜΑΪΟΥ 1998
 ΑΘΗΝΑ - ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Πληροφορίες:

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Σόλωνος 121 - 106 78 Αθήνα
 Τηλ.: 38.37.592, Fax: 38.06.390

Το Δ.Σ. του Συλλόγου
Επιστημόνων
Μαιών-Μαιευτών
Αθηνών
σας εύχεται
Χρόνια Πολλά
και Καλό Πάσχα

*Επιτέλους, μπορείτε να χαϊδέψετε το τρυφερό δερματάκι του μωρού σας.
Πώς όμως θα το προστατεύσετε;*

4 σημαντικές ερωτήσεις

1. Πώς θα μπορούσα να προστατεύσω το δέρμα του νεογέννητου μωρού μου;
Διατηρώντας το στεγνό. Το δέρμα των νεογέννητων είναι πολύ ευαίσθητο, γι' αυτό είναι πολύ σημαντικό να το διατηρείτε όσο πιο στεγνό μπορείτε.

2. Γιατί είναι τόσο σημαντικό να διατηρώ το δέρμα του μωρού μου στεγνό;
Γιατί τα ούρα μπορούν να παράγουν αμμωνία που πιθανόν να προκαλέσει συγκαμένο ή ερεθισμένο δέρμα και τελικά τη δυσφορία του μωρού σας. Δερματολογικές έρευνες έχουν δείξει πως μια στεγνή πάνα βοηθάει στην πρόληψη των ερεθισμών, κρατώντας τα ούρα μακριά από το δέρμα. Με λίγα λόγια: το υγιές δέρμα ξεκινά από το στεγνό δέρμα.

3. Τι πρέπει να προσέξω σε μια πάνα ώστε να προστατεύσω καλύτερα το δερματάκι του μωρού μου; Φυσικά πρέπει να διαλέξετε τη στεγνότερη πάνα. Μια πάνα πρέπει να εμποδίζει την υγρασία να έρχεται σε επαφή με το δερματάκι του μωρού σας, ειδικά όταν πιέζεται, όπως γίνεται στις περιπτώσεις που το μωρό σας ξαπλώνει ή μεταφέρεται στην αγκαλιά σας.

4. Τελικά, ποια είναι η καλύτερη πάνα για το μωρό μου;
Η απάντηση είναι εύκολη: Τα Pampers. Είναι οι στεγνότερες πάνες που γνωρίσατε ποτέ γιατί έχουν έναν εξελιγμένο πυρήνα και ένα Extra Unisex προστατευτικό κάλυμμα που αιχμαλωτίζει γρήγορα την υγρασία στο εσωτερικό της πάνας και την εμποδίζει να επιστρέψει στο δερματάκι του μωρού σας ακόμα και κάτω από πίεση. Επιπλέον, τα Pampers είναι τα μόνα στην Ελλάδα που συνδυάζουν μια μαλακή, απαλή σαν βαμβάκι εσωτερική επένδυση και ένα απαλό, αδιάβροχο εξωτερικό κάλυμμα για να τυλίγουν το μωρό σας στην απαλότητα μέσα κι έξω.

Και φυσικά τα Pampers έχουν επανακολλούμενες ταινίες που κολλούν κάθε φορά σίγουρα, ακόμα κι αν έρθουν σε επαφή με κρέμες ή λοσιόν, κάνοντας τις αλλαγές πιο ευχάριστες τόσο για σας όσο και για το μωρό σας.

Επόμενη καλύτερη πάνα Pampers Extra Unisex

Χρησιμοποιώντας ένα γυάλινο μπολ, δείτε τι συμβαίνει αν ασκήσετε πίεση (ανάλογη με το βάρος ενός μωρού) σε μια πάνα. Με άλλες πάνες, τα ούρα επιστρέφουν στην επιφάνεια. Με τα Pampers Baby Dry Extra Unisex η υγρασία δεν επιστρέφει σχεδόν καθόλου.

Μια απλή απάντηση.

Pampers Newborn. Η πιο στεγνή πάνα που γνωρίσατε ποτέ. Για πιο στεγνά, πιο χαρούμενα μωρά.

Νέα Μωρομάντηλα Pampers

Soft
Care
System

Λοσιόν

&

Νέο
απαλότερο ύφασμα

Τόσο απαλά,
όσο το μπάνιο του.

Το μωρό σας λατρεύει το μπάνιο. Αυτή την υπέροχη αίσθηση καθαριότητας που απολαμβάνει με τόσο απαλό τρόπο. Θα αφήνατε ποτέ κάτι λιγότερο απαλό να αγγίξει το ευαίσθητο δερματάκι του ; Σίγουρα όχι. Γι' αυτό υπάρχουν τα νέα μωρομάντηλα Pampers με το Soft Care System, που χαρίζουν στο μωράκι σας την ίδια απαλή αίσθηση με αυτήν του μπάνιου.

Το Soft Care System είναι ένας νέος μοναδικός συνδυασμός μιας λοσιόν με ουδέτερο pH για το δέρμα και ενός υφάσματος με περισσότερες απαλές, μακριές ίνες στην επιφάνεια.

Έτσι, τα νέα μωρομάντηλα Pampers καθαρίζουν ευκολότερα και συνεπώς απαλότερα από ποτέ. Τόσο απαλά όπως το μπάνιο του.

Κλαοίντια Χάιντλ με την κόρη της Χριστίνα

Νέα

Μωρομάντηλα Pampers

Λιγότερο συμπιεσμένα, με περισσότερες απαλές, μακριές ίνες στην επιφάνεια, καθαρίζουν ευκολότερα και απαλότερα.

Παίρνουμε το δέρμα του μωρού υπό την προστασία μας!

Pampers